Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 8 август, 1978 шу. ● № 94 (5914). ● Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Кхоане гаргакхувл

Иттлагiча пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тiанийца шу дузача денга кхоачашъяра доккхий декхараш тIанийцад Нохч-ГIалгIай транспортни управлене Грозненски автотранспортни предприяте дукхахча водителаша, бригадаша. Яхье баьнараша бизза пайда нийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цудухьа царех дуккханеша ханал дукха хьалха тIехкхоачашдаьд шоаш тIанийца хинна социалистически декхараш. Пхе шера план дикка тIехкхоачаш а яь, тIайоагIача пятилетка календарагIа укх шера цхьоалагIча нюле денз болх беш кхо водитель ва. Уж ба В. М. Карцаев, С. Ш. Асиев, Г. Е. Головченко. Ши норма кхоачаш ца еш цхьаккха смена дIа ца йохийташ къахьегаш ба уж укх деношка а.

Пятилетка хьалхарча диъ шера задани кхоачашъярах рапорт деннад предприятерча бархI водители. Царех ба водителаш Е. И. Зеленский, В. М. Лоданов, кхыбараш.

Горячеводски бурувдеттарий инициативагIа къахьегаш волча предприятерча 60 водители, шин бригадас хIанзлехьа дикка тIехкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча кхаь шера план а. Царех я Абдулвагапов Даниял, Масякин Юрий Михайлович керте латта бригадаш, водителаш И. Ф. Карнаухов, И. Е. Дементьев, кхы дуккхабараш а. Хьалха латтача водителех цхьаккха вац нормал дукхагIа дизельни доагор кхо ца деш.

* * *

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIагIертта къовсам а лоаттабеш, Грозненски шоллагIча гIишлон материалий комбината болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаьй пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIанийца шу дузача денга кхоачашъяра. Яхье баьнарех 15 болхлочо хIаналехьа тIехкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча кхаь шера план. Май бетта денз тIадоагIача шера чотагIа къахьегаш я садчица М. Даудова, выставщик М. Матаев, кхыбараш. Ши бутт гаргга ха я выставщика Татаев Бадрудина, машиниста Жидкова Светланас, кхычар кхаь шера задани кхоачашъяь. Яхье хьалхаллаттараша цхьаккха тайпа брак нийсъялийтац шоай балха тIа.

Б. КОСТОЕВ.

Итт ди хьалха

Пятилетка кхоалагIча шера плани тIанийца социалистически декхараши тIехкхоачаш а деш, къаьстта дика къахьегаш я укх шера «Котлоочистка» яхача московски завода Грозненски филиала коллектив. Дерригача технико - экономически хьокхамий ворхI бетта план ханал итт ди хьалха кхоачашйир цо. Дукха балхаш даьд цо «Грозэнерго», вежарашха йолча Дагестана предприятешка.

СССР керда Конституце шу дузача денга пятилетка кхаь шера план кхоачашъяра яьржача яхье хьалха а латташ, шоай новкъосташта хьокхам телаш ба ший цIендераш Э. Григорьев, В. Очкасов, А. Горский, А. Чеботарев, мастер Корнев, кхы дуккхабараш а.

Х. Суруджанц.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Ка бола ялат чуийца бовла боахк «Куларинский» совхоза кхаш леладераш. КIи-марс дIаболабелча денз социалистически яхье хьалхалатташ хьабоагIа комбайнераш Байсултанов Байсу, Товмерзаев Лукман, Шнайдер Виктор.

Ден нормаш 160 — 180 процент кхоачашъю царех хIаране.

Я. ЦУЕВ.

СУРТА ТIА: ка бола ялат чудерзадеш ба комбайнераш.

Автора сурт.

ХIанз ялат чудерзора, доакъар Iалашдара балхаш шерра даьржад «Назрановский» совхоза кхашка. Къаьстта доакъар Iалашдара балхаш дика лел БурокIаларча отделене. ХIанзле а Iалаьмате дукха доакъар Iалашдаьд механизатораша. Къаьстта дика кайоал цу балхах трактористий Ужахов Ахьмадханеи Белокнев Мухьмадеи. Массаза а тIехкхоачашъю цар балха нормаш.

СУРТА ТIА: аргIаш-де йол вIашкаозаш ба трактористаш Белокнев Мухьмади Ужахов Ахмадхани.

И. ПЛИЕВА сурт.

ФУН ДИКАЛ — ХЬУВКЪАМА ЛАРД

Хьувкъам дIахо лакхбара лоархIамегIарча кхоачамех цаI ба ерригача юртбоахама культурай фу леладелга дика вIаштIехьдаккхар — продукт дукхагIа луш дола сорташ производствана юкъедахьари дIадувча стандарта цхьоалагIча классах дола фу дIадери. Хьувкъама боарам агротехнически организационни мероприятей ерригача комплексах тийца хургба, цхьабакъда нагахьа санна культураш дика фу а тоссаш дIа ца юйя, кхыдола гIулакхаш чакхдахарах боала пайда дикка эшалургба, фу дика хиннадар аьнна уж гIулакхаш чакх ца даьхача боала пайда эшалуш санна.

ЦхьоалагIча классах дола фу лоархIаме хилар гуччахьа да — цхьатарра тIадоалаши онк долаши хилар. Из кхета а деш, дуккхача колхозашеи совхозашеи, кхыметтел бIарчача районашка а тIехдика фу тоссаш дIаюв культураш, цудухьа хьувкъам лакха а хул. Массала, Грозненски района совхозашка 1978 шера чуэцаргдолаш керттерча даькъе 1 класса фу тоссаш дIадира гурахьа дув ялаташ, хIаьта из бахьан долаш укх шера республике эггара лакхагIа хьувкъам чу а бера. Укх шера а фу кийчдаь дьннад района дуккха боахамаш. Царна юкъе я совхозаш: «Восточный», «Дружба», «Кошкельдинский», «Белореченский». Фу кийчдаь йовла гаргга я «Терек» яха, «Гудермесский» совхозаш.

Гурахьа юв культураш тIехдика фу тоссаш дIаюв Сунженскии Ачхой - Мартановскии районий колхозашеи совхозашеи, хIаьта юртбоахама культурай хьувкъам во а хилац.

Фу леладара дош кIезига теркалду дика фу геттара кIезига тоссача, гоаяь мара культураш дIа ца ювчеи Iунал ца дечеи Надтеречнии Малгобекскии районий совхозашка, лохача репродукцех дола фу леладу дIаде, хIаьта Малгобекски района совхозаша соахка гурахьа ялаташ дIадувш мугIарера фу тессар, цу даькъе фу доаккхаргдар дIадувш а.

Кхы а вогIа да, комбайнашкара хьадоладелча денз тIадаргдолча тайпара фу леладара лерттIа тIахьожам лоаттабеш ца хилар. Из бахьан долаш дIадера кIезига мегаргдолаш хул из. Ишта моттиг нийсъеннаяр Надтеречни района «Калаусский» совхозе кIи фу цIен ца а деш йIаьххача хана дIаоттадаь лоаттадаьчеи тIадалара онк кондиционни доацача кхоачадеш мелдаьчеи хана. Фу лерттIа дIаоттадаь лоаттадара кIезига уйла тIайохийт «Грозненский шурий», «№ 1 йолча шурий», «Автуринский», Малгобекски района Ахриева цIерагIча комсаш лелаеча, кхыча совхозашка.

Массанена а ховш да, нагахьа санна ялат ший ханнахьа чуэце, оарде, чуийца даьннача тIехьагIа обработка йойя — цIендой, докъадой, дIадувча кондицешка кхоачадой мара дика тIадаргдолаш ханага даккха йиш хургйоацилга. ХIаьта а, бакъдаь тIанийца из дош дицдолийт цхьадолча боахамий кулгалхошеи специалисташеи. Цудухьа цхьаццайолча моттигашка хIанз а чуэцанза латт фуна лаьрхIа дIадийна хинна ялаташ. Паччахьалкхен стандарташ телха а еш лоаттаду фу Надтеречни районе дуккхача боахамашка. Цига чутессача 5270 тоннах 1107 тонн — 21 процент мара цIен ца деш ше чуийцача тайпара бIеха да, Ножай - Юртовски районе — 10 процент, Назрановски — 36 процент. Фу цIен ца деш йIаьххача хана лоаттадарах тIадалара кондиционни доацаш дисад Грозненски района № 2 йолча «Баьцадаарий-шурий» совхозера гурахьа бувча мукха 200 тонн фу, «Червленский» колхозе 200 тонн рожь, иштта Шалински кхычеи районий дуккхача боахамашка а.

Сихха дIатоха а денна теркалданза даргдоацаш хIама да дукхагIа йолча колхозашеи совхозашеи гурахьеи бIаьстан юхьеи ювча культурай фу хIанз а кхоачам хиллал чутассанза хилар. Июль бетта 10 дийнахьа республике чутесса IотIакхиитта фу 42 процент а хинна, укх шера 1 августе 72 процентага дIакхаьчар, хIаьта ялаташ чуийца даьннача Наурски района боахамашка фуна лаьрхIа чутесса ялат 46 процент мара дац, Сунженски — 53, Шалински — 60, Малгобекски — 40, Грозненски районе — 73 процент, хIаьта республикерча 38 боахаме хIанзалца хьа вIалла чу а тессадац из.

Мелача темпагIа лел фу цIендареи дIадувча кондицешка кхоачадарси балхаш: 10 дийнахьа республике IотIакхиитта кондиционни фу 18 процент мара дац, хIаьта Надтеречни района боахамашка — 4 процент (районерча ерригача совхозаша кондицешка кхоачаяьр 205 тонн я). Фу кийчдара болх во лелабу цхьадола дакъа фу цIендаь даланзеи 10 процент мара кондицешка кхоачашданзеи долча Грозненски района боахамашка, цу тIа а из деррига фу кхоалагIча классах да, хIаьта 12 боахам фу кийчде вIалла бола а беннабац. Царна юкъе я совхозаш: «№ 1 йола шурий», «Загорский», «Куларинский», «№ 2 йола баьцадаарий — шурий», «Советская Россия» яха колхоз, кхыяраш.

Фу кийчделга во вIаштIехьдаьккха леладу соахка чуийцача ялатех кондиционни фу 15 тонн мара доацача а вож деррига фу цIен ца деш латтача а Назрановски района совхозашка. Кхы а вогIа да, 75 процент (1540 тонн) кондиционни йоаца тIунал йоаллаш хилар. Бизза мухь тIа ца буллаш болх бу ялат цIендеча машинаша, хIаьта ОС-4,5 яхача чоалханеча 13 машинах 2 мара болх беш яц. ДIаоттадаь а лоаттаду вIаштIехьдоацача тайпара, фуна лаьрхIа ялат малагIа да ховш дац, хIана аьлча массанахьа а яц этикеткаш, дIаоттадаь латтача ялата боахама чухьа тIахьожам лоаттабараш Iунал дараи эша приборашъ Iалашъяьяц.

ХьатIадоагIача шера лакха хьувкъам кхебара еш йоакхо яц фу кийчде хIанз а дола ца деннача боахамашка а — уж республике 78 ба. Царна юкъе я «Минеральный», «Горагорский», яха Надтеречни совхозаш, XIX-ча партсъезда цIерагIа, Орджоникидзе цIерагIа Сунженски колхозаш «Серноводский» совхози, Шалински районера «Джалка», «Предгорный» яха совхозаш, кхыяраш.

Республика Министрий Совета соцамагIа 1 августе кийчдаь даккха лаьрхIадар фуна лаьрхIа дIаде колхозашкеи совхозашкеи дохка лаьрхIа лакхача репродукцех дола фу. ХIаьта а, кондиционни фу хIанз а доацаш я Грозненски опытно-мелиоративни станции Сунженски опытно - мелиоративни пункти, хIаьта республикански юртбоахама опытни стацие планагIа 1545 тонн кийчде дезаш хинна фу 16,4 тонн мара кийчдаьдац.

Гурахьа ювча культурай сортовой фу кийчдара балхаш во лел, паччахьалкхен ресурсашка из дIачудала а из кхе ца деча колхозашкеи совхозашкеи дохка а дезаш долча Сунженски, Грозненски, Шалински, Ачхой-Мартановски районий боахамашка. Гурахьа бувча мукха сортах дола фу паччахьалкхен ресурсашка дIачудала кийчдара план «Путь к коммунизму». Цlеча Эскара цIерагIча, «Победа» яхача Сунженски района фу кхедеча колхозаша кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш я.

Фу кийчдара гIулакха доккхийи бехктокхамеи декхараш латт колхозийн совхозийн къахьегамхошта хьалхашка, хIаьта уж геттара дика кхоачашдулургдолаш а да. Из бакъду укх масало. Республике я фуна лаьрхIа ялат сахьата 10 тонн цIендеш йола 77 пункт, сахьата 2 — 2,5 тонн ялат цIендеш йола 259 чоалхане машина. Цу тайппара, нагахьа санна фу кийчдеча метте болх нийса вIаштIехьбаьккхача, кхыметтел ялаташ цIендеча ерригача парках 50 процентага фу цIендеш болх байтача а, цхьан дийнахьа 7500 тонн фу дIадувча кондицешка кхоачаде йиш я. хIаьта вай ювцача юкъагIа хIара денна кхоачададацар из 891 тонн мара. Теркалъел оаш, новкъостий, уж цифраш: ХIанз лелача тайпара мара кхы дIахо а уж балхаш ца дой, гурахьа дувча ялатий фу оттаьча хана 20 августе кийчдаь даргдац вай.

Геттара во лел бIаьстан юхье ювча культурай фу кийчделга — чутоссилгеи дIадувча кондицешка кхоачаделгеи. Ялатийн ялата-бобовни культурай (хьажкIаш йоацаш) кондиционни фу эшачох 5 процент мара дацар 1 августе, вож деррига фу нувхаш а увш да, хIаьта Грозненски района боахамашкара — «Грозненский шурий», «Горячеисточненский», «№ 2 йолча баьцадаарий-шурий» совхозашкара горох гороховни зерновка яха лазар кхийтта я. Цу гIулакха хIанз санна мело йойя, горохах кхийтта лазар дIадаккхара ханаш тургъя, хIаьта тIадалара низ эшалургба фун, соахка «Горячеисточненский» совхоза, Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе, кхыча боахамашка из хиннача тайпара.

Боккхача лоархIаме да цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювлача баьций даьгIенаш шоай ханнахьа дIаер, цхьабакъда Шалински районерча фу леладеча «Предгорный» яхача совхозо колхозашкеи совхозашкеи дохканза даргдоацача дуккхача шерашка тIаювлача злакови баьций 300 тонн фух чутессар 107 тонн мара дац.

ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера декхараш кхоачашдар духьа лелаеча яхьа юкъе а яха, колхозашеи совхозашеи долла хIама де деза укх гарггарча хана мел эш гурахьеи бIаьстан юхьеи ювча культурай фу чутассара, укх шера 20 августе оттаяь ха хьатIаотташ 1 класса дIадувча кондицешка из кхоачадара, из дIаоттадаь лерттIа лоаттаделга вIаштIехьдаккхара.

Е. ПЕРЕДЕРИЙ,
республикански госсеминспекце начальник.

ХЬУВКЪАМ ХЬАТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧУЭЦАРГБОЛАШ ДIАДЕРА ГУРАХЬА ДУВЧА ЯЛАТИЙ ФУ 1978 ШЕРА 1 АВГУСТЕ КХАЧЧАЛЦА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ МЕЛ КИИЧДАЬД ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Чутессад проц. лаьрхIача	Кондиционни дар деррига а	Цунах классашта дийкъача: I	II	III	Соахка цу хана дар кондиционни фу
Ачхой-Мартановски	104	47	30	—	17	68
Веденски	2	2	2	—	—	8
Грозненски	73	10	—	—	10	43
Гудермесски	102	79	44	35	—	59
Малгобекски	40	8	8	—	—	18
Надтеречни	100	7	2	4	1	9,5
Назрановски	61	0,4	0,4	14	7	22
Наурски	46	41	20	—	5	—
Ножай-Юртовски	46	5	—	—	5	—
Советски	—	—	—	—	—	—
Сунженски	53	24	2	20	2	19
Урус-Мартановски	116	34	14	20	—	26
Шалински	60	27	20	7	—	45
Шелковской	105	57	27	19	11	73
Республике гIолла	72	25	10	9	6	34

Дийнахьа а буc а

Шелковской района Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча «Путь к коммунизму» яхача колхоза кхашка дийнахьа а бус а болх беш я трактораш. Ка болча ялатий дика хьувкъам чу а ийца лаьтта леладераша сихдаьд чах аргIаш делга, лаьтта оахилга, хий дуллилга, шозлагIа юв хIамаш дIаювлга.

КПСС ЦК нюльски (1978 ш.) Пленума соцам, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад Iомаяьчул тIехьагIа колхоза боахам дегIабоалабара керда торонаш лехаш ба цун къахьегамхой.

ХIанз сихбенна хургболча хьувкъама лаьтта оахаш ба механизатораш Н. Мельниковн Д. Прадедови. Царех хIаране норма 8 гектар йолаш 10 — 12 гектар, цхьайолча хана кхы дукхагIа а оах. ХIанзле колхозхоша 600 гектара тIа дайнийнай шозлагIа юв культураш.

И. ЭСПИЕВ.

«ПРОГРЕСС-2» ЯХА КЕМА НИКЪ БАЬ ДАЬННАД

«САЛЮТ-6» — «СОЮЗ-29» ЯХАЧА КОМПЛЕКСА ТIА ТОХХАМАШ ДIАХО А ДЕШ ДА

НАЬКЪА ЛОСТАМ ТЕЛА ЦЕНТР, 4 август. (ТАСС). Никъ баь даьннад 1978 шера 7 июле Лаьттанна гонахьарча орбита тIа даьккха хинна «Прогресс-2» яха автоматически грузовой кема.

ПланагIа оттаяь хинна программа кхоачашъяь яьначул тIехьагIа Лаьттан тIара сиинача командагIа пространстве хийцар «Прогресс-2» яхача кема никъ. ЛаьрхIача ханна болх бе йолаялийтай цун двигательни установка. Тормоз тохар бахьан долаш лохлуча траекторе тIа даьннад кема. Тайжача океана акваторе белгалъьлча района тIа атмосфера кхетача тIоанашта юкъе а даха, цига деха дIадаьннад.

«Салют-6» — «Союз-29» яхача орбитальни Iилма-тохкама комплекса экипажа таханарча ден доккхагIдола дакъа медицински тохкамашта къоастадаьд. Шинна а космонавта дега-миай системо. гидростатически давленена еш йола реакци тохкилга оттадаьд. Дукха кхыйола эксперименташ е а лаьрхIад иштта.

Селхан комплекса тIа аргIанара технологически эксперимент яь яьннай «Кристалл» яхача установка тIа космически материаловеденена. ХIанзарча эксперименто лаьрхIар тIаерзаяь кристаллизаци яра методаца «германи» яха монокристалл хьахулийтилга дар.

Бокъонца программагIа лаьрххIача тайпара лел «Салют-6» — «Союз-29» яхача орбитальни комплекса никъ.

Космонавташ Владимир Коваленоки Александр Иванченкови дикача хьал тIа ба.

БОЛХЛОЙ МУГIАРАШКА ДIАИЙЦАР

Грозненски консервни завода агитпункте кхаь йоахалах бола нах вIашагIкхийттабар. Уж гулбеннабар духхьашха балха баьхка кагий нах болхлой классе дIаэцар дездара.

Торжественни собрани хьайийллача завода партбюро секретара Жижин Анатолий Серафимовича цар дIахоря никъ иразе хилар ловш ловца баьккхар атта йоаца балха професси караерзае лаьрхIача кагирхошта.

ТIаккха къамаьлаш дир заводе итташ шераш болх баьча ветерана Кошелева Ольга Михайловнас, хьалхалаттача болхлочо Волкова Лидияс, кхычар. Цар массане керда болх бе баьхкачарна къахьегама сийлечах дувцар, дог-цIена, хьаьнала болх бе уж тIахьийхар.

Керда балха баьхкачарна юкъе керттера дакъа Грозънерча № 2 йолчеи г. Орелерча № 11 йолчеи профессионально - технически училищашкара баьхнача кагийча нахага кхоачар. Цудухьа цар массане чIоагIа безаме хеташ ладийгIар кхо шу хьалха г. Орелерча училищера укхаза болх бе енача Сафонова Антонинас ше коллективо тIаэцарах, профессии караерзаярах, шоай хIара деннарча балха, общественни вахара, салоIама гIулакхех даьча къамаьлага.

Цул тIехьагIа завода профсоюзни комитета председатела Болтычева Анна Андреевнас балха баьхкача кагийча наха свидетельстваши памятни совгIаташи дIаделар.

С. ШАБИЕВ.

ГОРОДО-ЮРТА

ДОККХА НОВКЪОСТАЛ ДУ

Дуккхача хана дена чIоагIденна доттагIал да Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене технологически транспортеи спецтехникаи Старогрозненски управлене коллективаиеи Грозненски районерча ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхозеи Грозненски шурий совхозеи коллективашта юкъера дар. Старогрозненски управлене болхлоша шоаш мукъа болча шоаттдийнахьи кIирандийнахьи 1-ча Мая цIерагIча колхозе доакъар кийчдеча новкъостал даьд. Косилкаша болх бе йиш йоацача моттигашка манголашца йол а хьокхаш цар кийчдаьд 20 тонн доакъар. Цу колхозе болх беш я управлене ТМ-100 яха йоккха трактор.

Грозненски шурий совхозе ялат чуэцача комбайнераш болаш къахьегаш ба управленера механизатораш коммунист Земляной Николай, Подоприголов Леонид. Совхозерча механизаторел тIехьа ца бусаш дика къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба уж. Цу боахаме ялат дIахьа озаш, кхыдола балхаш деш я 15 дика кийчъяь автомашина.

Пхийтта километр гаьна йолчара дийнахьарча нормагIа 20 тонн ялат дIа-юха дахьа дезача 42 — 45 тонн ялат дIа-хьа хьош хийнаре къахьегарца белгалбаьнна ба автомашинай водителаш Дахшукаев Хьасан, Юсупов Ани, Алимуханов Заинди, Урузбиев Салман, Смолин Виктор, Вахабов Нуну, кхыбараш. Иштта цар доаха толамаш боахама кулгалхоша ахчан премеш а телаш белгалдоах.

Духхьал укх шера управленерча автомобилисташа комбайнаш тIяра хьатта хьаьза ялат 20 эзар тонн гаргга да.

Юрта боахама новкъостал деча дика къахьегаш ба «Грознефть» объединене буровой оборудованена ремонт а еш комплектаци яра йолча база болхлой. Цар Грозненски районерча № 2 йолча овоще-молочни совхоза кийчъяьй 17 тонн йол. Иштта новкъостал ду цар Урус-Мартановски районерча «Солнечный» яхача совхоза а. 3 — 4 августа цу совхозерча кабуца оасар деш хилар базера ткъо ремонтник. Цига белгалбаьнна дика къахьийгар Сологуб Владимира, Божаев Николая, Аралин Федора, Дородиова Нинас, кхычар. Юрта боахама новкъостал дIахо а деш да.

А. ТИЩЕНКО.

ТАШКЕНТ. Халкъбоахама мовхьаш дIа-хьа кхахьара пхе шера задани кхоачашъяьй № 127 йолча автопредприятерча Георгий Мезников керте латтача каммунистически къахьегама бригадо. Цу коллективо, бригадни подрядагIа къа а хьегаш, ер пятилетка йолаелча денз ткъаь итт автомашинаца 464 эзар тонн мухь дIа-хьа бихьаб.

Г. Мезникова бригадас, ленинградски транспортникаша дIадоладаьр хьал а лаьца, кхаь оагIонгахьара — машиннаькъахошцеи, мовхьаш дIакхухьийтача а хьанйдеча а предприятешцеи организацешцеи договор даьд. Шофераша шоай йоккхий МАЗ-аш яьсса леларгйоацаш дIа а хьа а мухь кхухьаргболаш болх вIаштIехьбоах. Хувцаш йолча ахприцепаш тIа латтача 20 тонн хулача контейнерашка беррига мухь дIа-хьа кхухьаш ба хIанз.

Дукха ха йоацаш кхы цхьаькха пайдане кердадар а юкъедоаладаьд шофераша. Водителашеи ремонтникашеи шоай низаца хьаньй кхы цхьаькха ткъо тонн кула контейнер тIаоттае йиш йола тIехьа тIахотта тележка. «Пятилетка чакхъяьккхай — шоллагIъяр а йоккхаргья чакх-м» — йоах Мезникова бригадерча шофераша.

СУРТА ТIА: Георгий Мезникови (аьттехьара аьрдахьа виълагIвар) цун бригадеи.

Р. ШАМСУТДИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

Советий денал дола гIончаш

Боккхача лоархIаме ха я вай мехкага енар. Парте XXV съезда, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) июльски (1978 ш.) Пленумий решенеш, иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъе гIерташ тIадийрзза къахьег халкъо, ший хьинареча къахьегамца вай Даьхен низ чIоагIбеш доалл из.

Советски паччахьалкхенна карагIдаьнна хIамаш политико-правови наькъаца чIоагI а цаь къаьгга хьахьекхад СССР, союзни автономни республикай кердача Конституцешка. Керттерча законаш тIара шаьра гуш да хIанзарча хьалашка Советашта хьалхашка латта декхараш, паччахьалкхен, боахама, социально-культурни строительстве тIехь-тIехьагIа боккхагIа хулаш бола цар лоархIам.

Ма-дарра аьлча, Советаша шоай влиянеца чулоац 1978 шера 16 мае СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане новкъоста Л. И. Брежнева белгал ма-даккхара, советски сага вахара еррига сфераш — экономикеи культуреи, быт а торговли а, халкъа образовании здравоохранении, общественни порядок, хIаьта иштта, вIалло шеко а йоацаш, къахьегама гIулакхаш а. Цудухьа, белгала вай мехка хулаш мел долча хIамашта хьалхара жоп дала дезача Советах йола вай конституцей еррига положенеш къаьстта дика кхоачашъергйола гIулакх де деза.

Кердача конституцей лоархIаме положенеш я халкъа депутатий Советий массазарча комиссей хьакъехьара положенеш. Советий эггара дукхагIа йола органаш я уж. Масала, 7459 депутат юкъе а волаш 1455 комисси я вай республике. Цул совгIа массазарча комиссей балха юкъеоз итт эзар совгIа активист. Комиссей гIулакхаш мел дукха да хьахьокх укх даннеша. Алхха дIадахача цхьан шера сессешка дийца 1970 совгIа доши исполкомий сессешка дийца 3390 доши кийчдеча дакъа лаьцар цар. Комиссеша Совета новкъостал ду хьалхашка латтача декхарех дикагIа лоархIае, дешаш корта болашагIа къестаде, экономикаи культураи деррига доакъош дегIадоаладара шоай влияни е.

Боахамеи социально-культурни строительства плаћаш кхоачашъяра дикка воздействи ю. Масала, Госбанка отделене управляющи У. О. Вашаев керте латтача халкъа депутатий Нежай-Юртовски районни Совета планово-бюджетни комиссе. Сберкассай, социально-культурни гIулакхаш деча учрежденеи, торговлеи бытеи предприятей балхага хьож депутаташ, доходаш тIайоагIаргйола торонаш лех. Хьожаш чакхъяьннача тIехьагIа хьахиннараш ший заседанешка дувц комиссе, карарча ресурсех пайда дикагIа эцара рекомендацеш тел. Юххера а 1977 шера доходаш тIехкхоачашъярси расходех ахча кходареи чотагIа планал совгIа района бюджете дера массехк итташ эзараш сомаш.

Цу тайпара масалаш моттигерча Советий массазарча комиссей балха тIа дукха да. Комиссей балха тIа белгалйоалаш керттера кхо этап я: дош Iомадар, цунах лаьца рекомендацеш оттаяр, уж чакхъяхара тIахьожам лоаттабари организаторски болх бар. Бокъонца иштта вIаштIехьбоах ший болх, масала, Малгобекски городской Совета социальни законностеи общественни порядок лораяреи дешашта йолча комиссе (председатель В. С. Решидов). ЧIоагIагIа къахьег цо керда конституцеши текущи законодательствои къахьегамхошта дIадовзийташ, новкъостий судий, шоай лоIамеча халкъа дружинай болх тоабеш, къахьегама законодательство кхоачашдара тIахьожам лоаттабеш, предприятешка, совхозашка, кхыча организацешка гражданий къахьегама бокъонаш лораеш. Общественни порядок лораярах дола дош дувцаш гражданий сходаш яьй районерча массе юрта. Комиссе членаши активи юкъе а оаш рейд яьй района совхозашка къахьегамах дола законодательство кхоачаш мишта ду хьожаш. Рейдо гучадаьхараш горисполкома заседане дийцад.

КарагIдийнна дукха дика гIулакхаш да транспорта наькъий вIирсаш хьалдара, бувзама дешашта йолча Гудермесски городской Совета, халкъа образованеи культураи дешашта йолча Надтеречни районни Совета, торговлеи общественни кхачаи дешашта йолча Грозненски районни Совета, общественни порядкага хьожача Октябрьски районни Совета, дуккхача кхыча массазарча комиссей.

ЧIоагIагIа хьинаре чакхдоахаш хиларца белгалдоал юрта боахама дешашта йолча дуккхача массазарча комиссей гIулакхаш. КъайлагIа доахка юрта боахама кхоачамаш хьагучадоахаш болх бу цар, социалистически яхь вIашагIйоллара уйла тIайохийт, кхайи фермайи къахьегамхошта салаIаран бытаи эша хьалаш вIаштIехьдахийта гIерт. КПСС ЦК (1978 ш.) Пленума решенеша дегаш гIоздаьха бола республикера къахьегамхой дика хьийкъа ялаташ хийцца чуэцаш боахкача укх деношка комиссе тIахьожам лоаттабу балхаш дикагIа дайтара, ялат цIаозаран дIаоттадаран. Комиссеша вIашагIъехка итташ депутатски посташ я хIанз колхозийи совхозийи бригадашка, фермашка, кхашкарча станашка шоай балхаш деш.

Массазарча комиссей балхах пайда дукхагIа боал, нагахьа санна цар шоай уйла харжархой хьаштаца ювзаенна саготагIа йола проблемаш къоастаяра тIаерзаеш хилча. ДегIаена мехкдаьтта промышленность, энергетика, машиностроени а йолаш йолча Грозне цу тайпара саготагIа йола проблема я чура фо бIех ца дайташ лорадар, города санитарни хьал тоадар. Шоай низаш уж кхоачашъяра тIадерзаду дукхха шераш хьалхагIа денз городской санитарно-эпидемически станце керттера лор Л. Н. Самойлович керте латтача Грозненски городской Совета Iалам лорадара дешашта йолча массазарча комиссе членаша. Комисси чIоагIагIа уйла тIайохийташ хьож гонахьара Iалам лорадара мероприятеш кхоачашъярга, ший заседанешка каст-каста дувц уж дешаш.

Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе отходех пайда мишта эц хьежар депутаташ. Гучадаьлар, дукха эуламе бIеха хIамаш феца урагIъухийташ хилар. Цу дешах лаьца шоза решени яьр моттигерча советски органаша, цхьабакъда кхы эргадоалаш хIама дацар. ТIаккха комиссе мехкдаьтта чакхдахареи органически синтеза продукташ хьаяреи дешашта йолча Ерригсоюзни промышленни объединенегара дийхар алалех йоала газ чулестаюи пайда эцеи узел сихагIа хьалъь йоаккхилга а кIур ца бувлаш алаш доагаргдола гIулакх делга а. Дукха ха йоацаш объединене кулгалхошкара комиссега кхаьчача жопа тIа хоам бу, комиссе гIоттадаь дош кхоачашде оттадаь хиларах.

Укх тIеххьарча хана массазарча комиссеша предприятеш йолчча дIаухаши цхьанеи каст-каста заседанеш елга Iомадаьд. Масала, бахача наха бытовой гIулакхаш деча Гудермесски городской Совета массазарча комиссе ший цхьа заседани горбыткомбината коллектива юкъе яьй. ХIаьта цига йийцай 1977 шера комбинато баьча балха итогаши бахача наха гIулакх дикагIа дара даьнъе хьалхашка латта декхараши. Заседане балха юкъе дакъа лаьцар комбината кулгалхоша, специалисташа, болхлоша, корта бола, хаьдда къамаьл хилар, иштта хаьдда мероприятеш белгалийр.

Дуккхаза а цхьана еча заседанешка дувц массехк комиссеиа доагIаш дола чоалхане дешаш. Цо комиссе балха корта бола оагIув хьалъайю, дукхха дешаш цхьанеи дикагIеи къестаде, дукхагIча специалисташеи общественноста викалашеи цу гIулакха юкъе дакъа лоацилга Iалашде йиш хулийт. Цу тайпара формаш юкъеяхьа еза моттигерча Советий ерригача массазарча комиссеи практикана. ЧIоагIагIа лоархIаме да, массазарча комиссеша микрорайонни вахарцара дукхха лоархIаме дешаш къестадеш йолча депутатски группашца айхха бувзам а болаш болх бар.

Ала доагIа, массазарча комиссей балхага диллача вайцнга а долла хIама вIаштIехьа ца хилар. Царех дуккхачар хIанз а шоаш лаца йоагIаш йола моттиг хьалаьцаяц Советий гIулакхашка, шоашта еннача бокъонех кхоачам болаш пайда эцац. ХIаьта дуккха лоархIаме дешаш цар теркамера геттара дIадаьнкад. Дукхача лоархIамеча хьокхамашта пятилетка шин шера план кхоачашъяьяц Шелковской района колхозашеи совхозашеи, паччахьалкхен декхар дIаденнадац. Районе хIанз а дукха я пайда эцанза йиса торонаш кхоачамаши. Хьалхалаттараштa юхе я тIехьаьюса бригадаши фермаши. Пайда во эц хий дехкача лаьттаех, хIанз а лоха я хьайбай продуктивность. Цхьабакъда районни Совета юрта боахама дешашта йолча массазарча комиссе кIоаргга хьалувцац уж дешаш, хIаьта района юрта Советий дукхача вокх комиссеша а геттара мела бу болх.

Моттигерча Советий комиссеша хIанз а уйла кIезига ю лаьттах пайда эцарах, социалистически доалахье лораярах, предприятешка, колхозашка, совхозашка къахьегама дисциплина чIоагIъярах дола законаш, массанега а дешийтара законодательство кхоачашдара, малараш тIехдахарца лоаттабеча къовсама. ХIаьта харцахьара хIамаш укхаза кIезига а дац, цудухьа цу дешашта юстара латта йиш яц массазара комиссеш.

Назрановски, Ачхой-Мартановски, Сунженски районий цхьацайолча комиссеша заседанеш кIезига ю, уйла а яь оттаяь планаш яц. Дуккхача районашка цхьайолча отраслеви комиссеша планий, бюджетий, отчетий йоагI-йоагIаш йола разделаш кхоачаш мишта яьй хьожаш ювцац, царех шоашта хетар алац.

Дуккхача массазарча комиссеша хайра дакъа лацац Советий сессешкеи исполкомашкеи дувца дешаш кийчдеча, наг-нагахьа мара яц докладаши содокладаши. Масала, Надтеречни районни Совета массазарча комиссеша дакъа а лоацаш сессе дувца оттаде кийчдаьд 5 дош, хIаьта содоклад шиъ мара яьяц. Иззамо хьал да Ачхой-Мартановски районе а.

Моттигерча Советий массазарча комиссей балха яьча анализо хьахьокх, хьалхагIа тIаийца хинна решенеш, рекомендацеш кхоачашъяра цар лоаттабу тIахьожам укх тIеххьарча шерашка дикка чIоагIбенна хилар. Комиссеша къаьстта уйла тIайохийт харжархой наказаш кхоачашдеча лоаттабеча тIахьожама. Цар цу дешашта ладувгI предприятейи организацейи исполкомий отделийи управленейи кулгалхошка, йоагI-йоагIаш рекомендацеш тел. ТIаккха дикагIа кхоачашду харжархоша тIадехка гIулакхаш. Кхоачашде аьнна Советаша тIаийцача 4270 наказах аханел совгIа дараш кхоачашдаьд.

Комиссей балха толам балга дуккхача хьале цар кулгалхоех тийша да. Дукха а дукхагIа йолча комиссешта керте латт лакхереи юкъереи образовани, дика знанеш йолаш, гIулакх практически вIаштIехьдаккха ховш бола нах. Из геттара дика да. ХIанз хержача Советаша уйла дикагIа яьй комиссеш шоаш дикагIа вIашагIйохкара, юкъарчал доацаш производстве балха бола депутаташ царна юкъе хургбола гIулакх даьд, лоакхо йолаш болча депутаташца цхьана къона депутаташ комиссешта юкъе хилийтара.

ХIаьта а аланза далац, комиссей членаш инициатива йолаш, хьинаре къахьегаш берригаш а ца хилар. Царех цхьабараштa шоай декхараш малагIаш да хац. Новкъаоле ю комиссей цхьаболча кулгалхошта кхыькхе общественни гIулакхаш тIадехкаро а.

Массазарча комиссешта гIо-новкъостал де а уж хьаллаца а, цар гIулакхашта лостам тела безаш я Советий исполкомаш. Шеко йоацаш, комиссей хьинари авторитети лакхъяллара гIо ду комиссей членийи кулгалхойи къаьстта семинараш яро, иттлагIча пятилеткера хаьдда декхараш царна дIадовзийтаро. Комиссей балха толам боанкх депутатски рекомендацеш кхоачашъяра хьакъехьарча организацей, предприятей кулгалхой отчеташка ладувгIаш дола гIулакх райгорисполкомаша леладеш хилча а.

Комиссей болх эргабаьккха тоабеш дола гIулакх да цар отчеташ Советий сессешка ювцар. Ерригача комиссешта хьехам хургболча тайпара, депутатий хьинар цар айдергдолча тайпара вIаштIехьъяханза яргьяц отчеташ.

Шеко яц, Советий исполкомашца айхха бувзам а болаш болх беш хилча массазарча комиссеша шоай гIулакхаш овлангара денз тоадергхиларах. КПСС XXV съезда решенешеи СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР кердача Конституцешеи дIадехарий боарамга кхоачадеш уж айдергхиларах.

В. БАЛЯСНИКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума оргтодела заведующи.

Дика хьокхамаш гойташ къахьегаш хьабоагIа укх шера Назрановски района «Экажевский» совхоза хьайбаш леладераш. Районе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхарча ах шера итогех цхьоалагIа моттиг яьккхар цар. Из толам баккхарах КПСС Назрановски райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх елар совхоза къахьегамхошта. Цул совгIа 1977 — 1978 шерашка хьайбаш толаме Iангара дахара районашта, колхозашта, совхозашта, фермашта, бригадашта юкъе яьржача республикански социалистически яхьеи 1978 шера хьалхарча ах шера профессех хьайбаш леладерашта юкъе хиннача яхьеи итогех КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофа, ВЛКСМ обкомо баьча социамагIа котъяьнар а лаьрхIа, республикански газеташ тIа долча сийлен Улга тIа а йоаккхаш, 800 сом ахчан премии елар «Экажевский» совхоза шурий ферма коллектива.

СУРТА ТIА: укх шера Назрановски района хьайбаш леладерашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхарах КПСС Назрановски райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх «Экажевский» совхоза директорга В. Н. Ясиновскега дIалуш ва КПСС Назрановски райкома секретарь А. М. Тутаев, царна юхе латтар — «Экажевский» совхоза парткома секретарь М. Х. Газдиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

МОСКВА. Потоцки авторемонтни завода конструкторашa юрта боахама электрификаци яра Ерригсоюзни Iилма-тохкама института (ВИЭСХ) специалисташца цхьана хьаяьй птицефабрикай а хьайбай а помещенешка микроклимат оттадеш йола хьачуувза-дIааратетта вентиляционно - отопительни комбинированни автоматизированни установка. Оалхазараши хьайбаши кхабара эггара дикагIдола хьалаш а оттадийя, цар продуктивность совъяккха торо хулийтаргья установка.

ХIанз установкана тохкам беш латт Москве ВИЭСХ-а лабораторешка.

СУРТА ТIА: ВИЭСХ-а лаборатори. РСФСР заслуженни изобретатель вокккхагIвола Iилман болхло В. А. Оленеви (аьрдехьарвар), инжецер Р. В. Уточкинаи оалхазарий фермана йолча установкана аргIанара тохкам беш ба.

ТАСС фотохроника.

Юртахоша сий ду цун

Дукха ха я яц Даурбекова Розас Яндарерча промышленни товараш дохкача тика чу болх бу. Бакъда, хIанзлехьа а юртарча наха ше езаялийта хайнад цунна. Ши-кхо шу да Розас кооперативни училища яьккха. Цу хана денз тайп-тайпарча тикашка болх баьб цо практикантка йолаш а, йохкархо йолаш а. ХIаьта массанахьара а дика болхло я оалийташ хьа а енай. Из тамашъелга а дац. Розас болх беча тика чу венначоа ховргда из иштта долга. Ший болх лоархIаши бахача наьха хьашташ лизза кхоачашде гIерташи я Роза.

Мишта вIаштIехьдаьннад Розай юртахошта ше езийта? Эггара хьалха, ше болх бе дIайолалушше а, дуккхача шерашка дIа ца эшаш илла мах хулаш лоаца товар дIадаьккхар цо, цул тIехьагIа наьха хьашташка хьежжа: кога гIирс, тIадувхаду барзкъа, кхыйола хIамаш ера йохка. Цу тайпара, наха эшаш дола товараш лоаттадарах вIаштIехьдовл цун хIара бетта план кхоачаши тIеххкоачаши а.

Ф. ХАМХОЕВА.

Коммунистах дола дош

Пригородни районерча Майски яхача поселке дика вовзаш ва Мержоев Орцхой Умат-Гири. ХIана аьлча, Черменски консервни завода къаьнагIбарех болхло ва. 1940 шера денз КПСС мугIарашка латт, деррига къахьегама вахар укхазарча коллективе чакхдаьннад Умат-Гире. Ший къахьегама биографи дIайолаяь ца Iеш, общественно-политически гIулакха юхьиг а заводе дIайолаяьй цо. 1937 — 1940 шерашка нов. Мержоева кулгалдаьд завода комсомольски организацена. ТкъаьиттлагIча шерашкарча комсомольций сийлен традицеш таханарча кагирхой дикача гIулакхашка яхаш а дегIаухаш а хиларах доккхал деш волча Умат-Гирена каст-каста дагабох ший ханара нах.

Хьинар долаш, вахар дезаш, пенсе ваха ха тIехъяьнна волча цу сага бIарахьежача цу гаьнарча ханарча комсомольски организаце хьинар, денал, дика оамалаш йола кулгалхо хиннилга хоолу.

Производственни группай партийни группана кулгалдеш, завода парткома член ва нов. Мержоев. Юкъарча вахаре дизза дакъа лоацилга, партийни декхар кхоачашделга цунна довзаш а эшаш а гIулакх да. ХIаьта из иштта хьа а хьокх 10 шера цо кулгалдеча партгруппа гIулакхаша.

15 саг ва цу партгруппе. Царех хIаранех заводе оал: «Производстве хьалхалаттар, цунгара Iомавала мегаргва».

Партийни группа — парте зIамига дакъилг да. Дуккха оагIонаш йолаш а кхехнащ а долча болхлой коллектива вахарца айхха бувзам болаш я из. Хьалхарча даькъе, коммунистий производствера авангардни лоархIам Iалашбу, коммунистически сакхетами къахьегама дисциплинеи йолаш хургболаш наха кхетам тел партгруппа.

Производствана юкъе хиларца моллагIа а дош къоастадара гаргагIа я партгруппа. Цудухьа сихха гIулакхага хьажа, хила тарлуш дола хатар, гIалаташ хьалхе бIаргаго, уж дIадахара де дезар де вIаштIехьадоал цун.

Соахка баьцадаараш берхIала дохна сихъеннача хана дар из. Болх ца беш сецар цеха лоархIамечарех цхьа участок: наполнители закаткеи. Партгрупоргагара дийхар цеха начальника:

— Мержоев, коммунисташкара сихха новкъостал эш. Талха мегаш я бедал, йохаргья балха график...

ХIаьта партгрупорга гIо а дир: хьабийхар кхыча сменах болх беш бола коммунисташ — механически мастерске болхлой И. Клименкои В. Соколови. Кхыча болхлоща цхьана цар сихха дIадаьхар уж кхоачамбоацараш, хайра балха ха ца йовш болх бе йоласлар цех.

Цхьабакъда из гIулакх вIаштIехьдоаккхаш аварийни служба декхараш кхоачашдарца хадаш-м бацар партгруппа болх. Цеха план кхоачашъярца дувзаденна из гIулакх коммунисташа иштта кхоачашдар берригача болхлоща беш болча кхетама балха боккхача лоархIаме хилар. Цул тIехьагIа дукха ха ялале цу тайпара оатхал кагъенна моттиг нийсъелча цIагIара хьабеха а ца безаш цар шоаш сихха дIадоаккхар из кхоачамбоацар.

Кхы цхьаькха а да боккхача лоархIаме. Иштта цхьа башха йоккха йоаца оатхал

ОЧЕРК

кагъенна хатар хинна бIарчча участок болх ца беш сецача, из гIулакх тесса а ца дуташ, болхлой собране дийцар, иштта из кагъялара бахьанаш белгалдоахаш, оборудовани болх ца беш лоаттае йиш йоацилга дувцаш лаьрххIа «Молния» арахийцар партгруппа. Цар кхоачамбоацараш дIадахара шоаш оарцагIболаш а коллектив тIаерзае ховш а, иштта производства моллагIча а участке цу тайпара хьовзам хургбоаца гIулакхаш хьалххе вIаштIехьдоахаш а беча боккхача балха цхьа масал мара дац из.

Коммунисташ Точиева Ася, Хамчиева Лида, Шанаева Зина, Орцханов Умат-Гири, кхыбараш производстве хьалхле лелаярал совгIа, коллективо чIоагIгIа сий деш а ба. Царна массарел а доккхагIа хет общества, коллектива гIулакхаш. ХIаьта партийни организаце кхетама балхах хьа а хиннай уж дика оамалаш.

Партийни организаце лаьрххIа уйла тIайохийташ гIулакх да къона коммунисташ политически кхетам лакха болаш хьалкхебар.

— КПСС мугIарашка дIаэттача хьалхарча денне а денз коммунист хьалкхевара школе гIолда чакхвоал тханцига кандидат, — дувц Мержоев Умат-Гире. — Партеи правительстваи дIадеххача тайпара цунга дукхагIа общественни балха юкъе дакъа лоацийт, хоадам болла декхараш тIа а дехкаш, цун практически гIулакхашка хьеж тхо. Цунца царех хIаранена марксистско-ленински идеяш, парте политика йовзийта, коммуниста декхараши бокъонаши кIоаргагIа Iомаяйта лерхI оаха.

Дукха ха я Хамчиева Лида КПСС член хинна? ХIанз из йоккха цIи сийдеш лелаю цо. Из я консервни цеха мастер, дика болх бу цун бригада.

Иштта ала мегаргдолаш я Мержоева кулгалдеча партийни группера къона коммунист Фидарова Аза а. Массехк шу хьалха Ленински парте мугIарашка хьачуяра ше еннача заявлене тIа «Коммунизма материально-технически база хьалъеча ший низ кхобергбац», — аьнна денна дош толамца кхоачашду цо, тIехдика консервни продукци ара а хецаш.

Кхы фу эш аьнна хеталу? Коммуниста цунах кхоачам бац.

— Боккъалдар аьлча, нийса хургдацар коммуниста цIена къа а хьегаш ший декхараш кхоачашдеш хилча кхоачам ба аьлча, — яхаш дIахо дувц Умат-Гире. — Хьаьнала къахьегилга — тахан хIара советски сага декхар хинна дIаэттад. ТIаккха дикагIа къахьега, шийгара хьокхам бала, нах шийна тIехьабаха ховш хила веза коммунист.

— Иштта саг ва коммунист Мержоев, — аьлар Черменски завода директора Газданов Темболата.

— Дувпал болхлошца, — йоах Темболата. — Дега дика хетар хул: мел дика а безаме а дувцаргда цунах.

Iуйрийна лоамашта тIехьашкара малх хьалбалале долалу нов. Мержоева балха ди. ХIаьта боад къовлалуш мара чакхдалац. Цу тайпарча нахагара масал эца, царна тIехьакхе гIерташ хул уллувра новкъостий. Къаьстта кагийча наха лоархIаме да масал. Опыт йола специалист, хьехамча волча цо массанена дIайовзийт ший опыт, вахара нийсача новкъа боах уж.

КПСС XXV съезда решенеша дIадеххача тайпара, махулла дукхагIа пайда хургболаш къахьегаш я нов. Мержоева кулгалдеш йола партийни группа. Идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам балара дешаш комплексно къестаду цо.

Халахете а юкъ-юкъе нийслу къахьегама дисциплина телхаераш.

— Къахьегама дисциплина телха ца яйтара кийча рецепташ яц, — йоах нов. Мержоева. — Нагахьа санна коллектива низ тIабахийтта къахьеге, раьза хул тхо. Массехк бутт мара стаж йоацача йиъ йоIо цхьан кIира гаргга балха хьа а ца боагIаш прогул йир (заводе дика бовзаш болча цар цIераш йоахаргьяц вай). Кийчдеш дар уж дIабахара дола приказ. Нийса-м дар приказ, дале а профсоюза заводской комитета председатели завода директори волча а ваха дIа а ца боахаш уж шоай фабрикатни цехе хьачубахкийтар дехаш къамаьл дир нов. Мержоева. Шоай коллектива уж нийсача новкъа баха низ дIакхоачаргхиларах тешам баларца приказ хувца а хувцаш цо яхар дир администраце. Цу цехе дIачухьожабир кхалнах. ХIанз цхьанна сага дага ца дохаш дицденнад из гIулакх. Иштта хьаькъалца къахьегама коллектива дукха гIулакхаш къестаду производственни пехашкарча партийни организаце.

Шоай коллективе хьалкхебаьча наьха цIераш дикагIбараштa юкъе йоахаш хилча доккха дика хетар хул къаьнача коммуниста Мержоев Умат-Гирена.

М. ОСМИЕВ.

Урхе ца яьккхача — мухале хургьяц

Ший профилага диллача тха завод мехкдаьтта продукци шозлагIа чакхйоахаш йола предприяти я. Коллектива берригa болх тIаберзабаь ба мехкдаьтта фракцеш дIенагIа чакхъяхара, мехкдаьтта чакхдаьккхачул тIехьагIа юхейиса хIамаш чакхъяхара.

Мехкдаьтта продукци шозлагIа чакхъяккхара балхаш деш да машиндаьттеи парафини хьадара. Технически даькъе а производствана кулгалдара хьакъехьа а эггара халагIа лоархIаш дола балхаш да уж. Тха предприяте арахеца продукци Iалаьмате бокха лоархIам болаш я, хIана аьлча, вай мехка деррига арахецача смазочни даьттах дикка дола дакъа оаха арахецаш да, дукха арахец парафин а.

Заводе керттера деш дола балхаш да установкашта реконструкци елга, цунца цхьана керда установкаш хьалъелга, керда производственни низалаш болх бе йолайолийтилгеи уж караерзаелгеи. Цу гIулакхаша хоадамболлаши, доккхийи, чоалханеи декхараш хьалхашка оттаду завода коллективана, цар дIадех паччахьалкхен планаш кхоачашъяра деррига низаши средстваши оарцагIйоахилга.

Производственни планаш кхоачашъяра дола дешаш къеста а деш, дукха дика хIамаш карагIдийннад завода коллективана ший балха тIа. Масала, заводе смазочни даьтта арахецача номер 16 йолча установкана реконструкци а яь болх бе йолаялийтачул тIехьагIа ханал ши ди хьалха паччахьалкхен план кхоачашйир цо.

ВуриттолагIча установка цхьан даькъана реконструкци яро торо хилийтай смазочни даьтта бедалах цIендаь хьакъоастаде.

1978 шера хьалхарча ах шера заводе керда хьал а яь болх бе йолаялийтай парафини смазочни даьттеи доакхха производственни низал — Г-39/40 яха установка.

«Оргнефтехимзаводы» яхача инженерно-производственни тресто вуско-наладочни балхаш деча хана гучадаьхар цхьадола кхоачамбоацараш, производственни низалаш караерзаяра уж дIадаха дезаш дар. Царех цхьадараш дIадаха дезаш я заводеи объединенеи коллективаш, вожаш — «Грозгипронефтехим» института коллективо.

Тхо дог тийша да, уж дешаш къоастадаьчул тIехьагIа, укх шера шоллагIча ах шера установка проектни хьокхамашка кхоачаргхиларах. Цо торо хулийтаргья заводе арахеца индустриальни даьтташ шозза дукхагIа хилийта, дикка дукхагIа парафин арахеца.

Белково-витаминни промышленноста эша парафин арахецача карбамидни установке лоархIамеи бехктокхамеи декхараш кхоачашдеш я завода коллектив «Грозгипронефтехим» а ГрозНИИ а институташца цхьана.

1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара долча керттерча лостамашка белгалдаьккхад, «Микробиологически промышленностаи синтетически моющи средстваш хьаяраи эшараштa дукхха тоинаш кхоача парафин арахецилга вIаштIехьдаккхар». Заводо хIанз кхоачашдеш латтараши цо ший керттера теркам тIаухийтараши уж лоархIаме паччахьалкхен декхараш да. Цу балха тIа доккхеи бокъонца долеи новкъостал де декхарийла ба тхона «Грозгипронефтехим» а ГрозНИИ а Iилмахой.

Установкана капитальни ремонт а яь, къаьнача оборудоване цхьан даькъа метта кердаяр оттаьчул тIехьагIа ший боарамагIа болх бе йолайолийт из, цунна хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да халкъа боахама эша лоархIаме продукт дукхагIа арахецилга.

Г-39/40 яха установка хьалъяь а яьнна болх бе йолаеннaчул тIехьагIа, заводе гIишлошъеча къахьегаш мел йолча гIишлон-монтажни организацей деррига низаш тIадерзадаьд керда вакуумни установкеи цунна чуйоагIа дукхха объекташи хьалъяра. Вакуумни перегонка установка укх шера болх бе йолаяла езаш я. Из болх бе йолаелча заводе деррига арахецаш дола парафини смазочни даьтташи дикача бедалца Iалашдара дола дешаш дизза къоастадергда, цо торо хулийтаргья парафинаши даьтташи дукхха дикагIа хилийта.

Дукха балхаш да гIишлошъеча де дезараш: ший ханнахьа хьатIая еза оборудовани, проектни организацешцара дешаш къоастаде деза, деррига гIишлон-монтажни балхаш кхетамца вIаштIехьдаха деза. Хьалхашка латта декхараш доккхийи бехктокхамеи да, уж ший ханнахьа кхоачашде а деза, хIана аьлча 1979 шера «ВТ» яха установка хьалъяь яьлча, цунна тIехьа хьалъе йолае лаьрхIад коачача парафинашта фракционировка яра йола установка, кхыйола объекташ.

Цар вIаштIехьдоалийтаргда иттлагIча пятилеткагIа маьхала йоаккхаш йола продукци 20 процент дукхагIа хилийта. 1975 шера арахецаш хиннaчул шозза дукхагIа смазочни даьтташ арахеца, дикка дукхагIа парафин арахеца.

Бе беза болх дукха ба, цу даьнъе толамаш дахар тийша да заводе хIара болхло шийна тIалаттача бехктокхамах дIакхетавар. Социалистически яхьа массе а тайпа формаши методаши дегIакхувлар, организаторскии кхетамеи болх мамогга чIоагIагIа тоабар. Юкъарча гIулакхашта тIехьа бокъонца шоай безам тIа а бахийта къахьегарца, цар принципиальностаца, балха тIа тIагIертта цар массанегара доагIаш дар хьадехаш хиларца мара кхоачашдулургдац завода коллективана хьалхашка латта декхараш.

ШоллагIбола лостам ба лакха овсарле йолаши боагIача боарамагIеи заводерча установкашкеи цехашкеи болх байтилга вIаштIехьдаккхар. Из де деза хIанзареи дикеи планопредупредительнии профилактически балха йола оборудовани а оттаеш, ремонт а еш. Оборудоване ший ханнахьеи дикеи ремонт ярах, оборудовани дIаоттаярах тийша да болх лерттIа дIабахар.

Цу даькъе дукха болх бе безаш я завода коллектив оборудованега профилактически хьожаши цунна текущи ремонт еши.

Дукха болх бе безаш я «Грознефтеоргсинтез» объединене коллектив, капитальни ремонт е езаш йола цунна чуйоагIа ремонтно-гIишлон треста коллектив. Цу деша хьакъехьа укх шера март бетта партийно-боахама активе цIенхаштта критика йир, цу даькъе ше къамаьл деш министра В. С. Федорова а еш. Цхьабакъда хIанз а тIехьа Iалаьмате чIоагIа терко е езаш латташ дош да из. Ремонт яра йилла ханаш тIехьайоахаш, ханнахьа ремонтии балхаш чакх ца доахаш, цу балхашта эша кхоачамхилал дола низаши средстваши йоацаш моттигаш нийслу хIанз а тIехьа. Уж а цхьадола а бахьанаш нийсдаларах боагIача боарамагIа дIабодац завода коллектива болх, из ритм телхаечара гIулакхаш тоаде вIаштIехьдалийтац.

С. ХАДЖИЕВ,
Грозненски А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода директор.

КЕРТТЕРДАР — ПАЙДЕИ ДИКАЛИ

Грозненски радиотехнически завода коллектив, деррига советски халкъ а санна, цхьатарра юкъеяхай эффективности дикали лакхъяр духьа лоаттабеча къовсама. Укхаза белгалдаккханза даргдац, из къовсам яьсача моттиге дІаболабе бийза хилар. 1965 шера технически тІахьожама отдела начальник Ф. В. Городков керте а волаш завода энтузиасташа заводе юкъенхаьа йолайир сакхат доацаш продукци кийчъю саратовски система. Къовсам лоаттабе бийзар, болхлой продукци хьайича баьннаб, хІаьта из мегаш йий-еций ховлга, вешта аьлча разбраковка елга ОТК декхар да яхача принципаца. Из гІулакх чакхдаккха халагІа хулийтар, мугІарера болхлой меттел, подразделеней дуккха кулгалхой а цунах бокъонца дог тийша хинна хиларо. Цхьабакъда лаьрхІар чакхдаккха гІертаро, завода кулгалхоша хьаллацаро, цунах боала пайда дукха ха юкъе ца йолаш хьагучабаларо новкъостал дир сакхат доацаш продукци кийчъяра системах тешам болийтара. Цу системагІа болх беш хилча брак дикка кІезиглу, продукци яккхарга дІабода мах лохлу, хІаьта керттердар — заводо арахеца «Альпинист» яха радиоприемник къаьстта дика лархІа баьннаб. Иштта дика лоархІ цул тІехьагІа арахеца йолаяь «Гиала-401» яха радиоприемникаш а. Из коллективана карагІдаьнна дикка доккха хІама дар. Цхьабакъда продукце дикал — из массаза а хувцалуш бола, лоархІаме хьокхам ба. Белггаларча гІулакхашта лаьрхІа продукци тІехдика лоархІаш хул наха дукхагІа хьашт дола хІамаш доахкаш йола иззамо изделеш арахеца болабаллалца. Цудухьа кхетадеш да, Іилма-технически прогресса темпаш лакхагІа ме хул, толашагІа йола керда изделеш сихагІа караерзаеши цу ханналца арахецаш хинна изделеш сихха «воча» йоалаши хилар.

Изделеш сихха къаяреи, хІаьта долче, цар дикал йоаяреи бахьан а хинна дІаэтта Іилма - технически прогресс арахеца продукци сихха кердаяккхаран тоаяран дола бахьан а да. Иштта я диалектика. ЗаконагІа хила доагІаш дола из хІама хьал ца лаьцача тхо а даланзар. Нийса хургдацар, из селлара ха йоаккхаш продукце дикал тоаяра оаха хІама даьдац аьлча. Сакхат доацаш продукци кийчъяра саратовски системагара дІахо а даха сакхат доацача къахьегама системага кхаьчад тхо. Цо йиш хилийтар продукци хьаяреи керда продукци хьае оттаяреи деррига наькъаш дикала дешашта тІадерзаде.

Цхьабакъда продукци дикен экономически эффективность лакха йолаши хьаяра беча балха ерригa оагІош чулоацаш йола, бокъонца Іилман ларда тІа латта система я хІанз дикала тІахьожам лоаттабу львовски комплексни система. Вокх системаша духхьал дикалах дола балхаш дІадоладе йиш хулийтар, хІаьта фуннагІа а цунах хьахиннар дика лоархІаш а дар. Дикала тІахьожам лоаттабеча комплексни системера (КС ЦКП) порядок кхы тайпа я. Укхаза дикала белггалара боарам оттабу, из боарам айбе безаш йолча факторий анализ ю. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІадерзаду коллектива деррига низаш. Нагахь санна хаьддагІа аьлча, КС УКП — из ба халкъа боахамон бахача нахеи дІадехарашка хьежжа бола продукце дикала боарам ерригача стадешка (проектировани, производство, эксплуатаци) лаьрххІа уттабеш, Іалашбеш, хьаллоаттабеш йола методийн средствайн чулоацам.

Укх тайпара декхараш кхоачашдара тІаберзабаь ба КС УКП болх:

дикагІа йолча дунен образецашка хьежжаи тІехи йолча продукце керда тайпаш хьаккхоллари нарадерзадари; хьаеча ерригача продукцена юкъе дикалга диллача лакхерча категорех йола продукци дукхагІа хилийтар; арахецача продукце дикала хьокхамаш тоадар; дикалга диллача шоллагІча категорех йола продукци шийн ханнахьа юхаяккхар, хувцар е модернизаци яр; продукци арахецарийн коллективайн балха дикали эффективности лакхъяр.

Из ерригa система кхаь принципа тІа латт:

продукце дикала тІахьожам лоаттабуларгбац дикала влияни еш йола ерригa факторaш теркал а еш мара; дикала тІахьожам лоаттабуларгбац социалистически производствана доал дара теоре керттера положенеш юкъе а кхухьац мара; дикала лоаттабеча тІахьожама ларда — паччахьалкхени отраслеви стандартий лераш тІа кийчъеш йола предприятей стандарташ.

Дикала гІулакхаш миштад хьажарцеи «КС ЦКП керттера положенеш» кийчъярцеи дІадоладелар 1976 шера система юкъейоалаяра балхаш. 1977 шера II квартале отраслеви комиссе тІайийцар КС ЦКП хьалхара аргІа.

Нагахьа санна 1975 шера арахийцача ерригача продукцех брак бахьан долаш 0,3 процент яйнаяле, 1978 шера II-ча квартале 0,13 процент мара яйнаяц. Цо хьахьокх цу системах доалла беркат, хІаьта а цунца кхоачалуш дац из. Радиоаппаратурана проект оттаеча цу этапе дикала тІахьожам лоаттабара комплексни система юкъейоалаяро йиш хилийтар из проект оттаеш йоаккха ха геттара лоацъе, проектий дикал лакхъе. Цу гІулакхо дикка кІезигду продукци караерзаярга дІадодар, йиш хулийт паччахьалкхен дикала Знак оттаяйтара из дІачуяла.

ТІехьагІа анализ а яь, гучадаьнначох КП УПК юкъейоалаяле хьалхагІа, предприяте техача приказа тІа цхьаннахьа а белгалдаьккхадацар паччахьалкхен аттестаци оттаяйтара дІачуяла продукци кийчъярга массаза а хьежа езар малагІа отдел я. КС УКП юкъейоалаяьчул тІехьагІа продукцена аттестаци ярга даим хьежа яьлар дикала тІахьожам лоаттабу группа. Из бахьан долаш 1978 шера хьалхарчен шоллагІчен кварталашка завода шин изделена аттестаци яьй, царех цхьаннена паччахьалкхен дикала Знак а луш.

Дикал бахьан долаш лоаттабеча къовсамера хьинар а дикка айденнад коллектива. Укх тІеххьарча шерашка къахьегамеи продукцей дикала хьокхамаш лакхдар духьа яхь лелаеча ерригача подразделенешта дикала планови коэффициенташ увттаю, цхьабакъда механо-заготовительни цехашта, массаза а яхар мо, кІезиг-дукха лакхагІа ба цу коэффициенти лоархІам, сборочни цехаштачул, хІана аьлча юххьанца механо-заготовительни операцешкара хьайолалу продукце дикал. Цул тІехьагІа дикала комплексни хьокхамашка хьежжа хІара подразделенена баллаш язъю.

Социалистически яхьа итогаш хІара бетта-бетта ю. Итогови хьокхамаш завода профсоюзни комитете дийца а дийце, чІоагІду. Подразделенеша лелаеча яхьал совгІа дикалах лаьца хІара кІирана тоъал болх бу участкашка, подразделенешта чухьа а. Дикалах лаьца пятиминуткаш ю бригадашка, дІадахача кІирагІа баьча балха дикал ювц укхаза. Цхьаццайолча хана бригада болхлоша лира жоп дех лерттІа болх ца беча болхлошкара. «Пятиминуткашка» мел дийцар къаьсттача журналаш тІа дІаязду, тІаккха мастерашка, цехий начальникашка тІехьагІа йиш хул цу балхах даьнна беркат бІарагго.

Заводе шерра дІаболабенаб ОТК тешам бенна болх. ТІахьожамхошка гойта ца езаш хІанз шоай продукци дІател 65 болхлочо. Царех ва Н. И. Лукоmненко, Р. Б. Кодзоев, Т. И. Быканова, кхыбараш. Белгалдаккханза даргдац, хІаранена шийн тамагІа ерригa бригада йолчча метте, чІоагІа дездеш дІакаралуш хилар. Цу гІулакхо, шеко йоацаш, лакхбу ерригача коллектива сакхетам.

Бухсоццаш ала мегаргдолаш да, производства дикали эффективности лакхъяр духьа лоаттабеча къовсаме дика толамаш дахара партийни, комсомольски, заводской профсоюза комитетий оагІонгахьара хадданза терко хиларо чІоагІа гІо даь хилар. Цу терконо, гойтара агитаце, хьахиннараш дІадовзийтаро йиш хилийтай дикала тІахьожам лоаттабеча дакъа лацара завода ерригa коллектив юкъеоза, цхьабакъда, доккхий хІамаш карагІдийннадале а, цунах кхоачамбаь Іац коллектив, гуш да, керда мулаш даха; «X пятилетка — эффективностеи дикален пятилетка» яха парте лозунг кхоачашде гІерташ из хилар.

Г. АРАКЕЛЯН,
Грозненски радиотехнически завода директор.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. А. М. Горье цІерагІча Уральски паччахьалкхен университета астрономеи геодезеи кафедра Кауровски астрономически обсерваторе болхлой дийнахь а буc а вахте ба. Вай ханарча оборудоване новкъосталца обсерваторе хьажа ха а йоацаш зембоахаш тохкамаш ду кегаденна кхотаденнача седкъий, довш долча седкъий, Маьлха физика. Кауровски обсерваторе болх беш я сигаларча искусственни а Іалама а телай зембоаха станци.

СУРТА ТІА: тохкамаш дара йола кизга телескоп дІанийсъеш латт.

Э. КОТЛЯКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

НАХА — ДИКАГІЙОЛА ПРОДУКЦИ

Республикерча моттигерча промышленноста чуйоагІача йоккхагІйолча предприятеех цаІ я Нохч-ГІалгІай химически завод.

Дуккхача къамех болча нахах латтача цу завода коллектива болхлойн гІулакхера нахи шоай низи хьинари ца кходеш, шоашта ма-могга КПСС XXV-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш боахк.

ИттлагІа пятилетка — дикала пятилетка хиларга хьежжа шоашта могар ду цар заводо арахецача продукце дикал айяра.

Арахеца продукци дикагІа хилийтара хетаяь тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах коллективе. ХІара кІирагІа участкашкеи бетта цкъа керттера инженер волчеи «Дикала деноши» чакхдоах заводе.

Участкашка «Дикала ди» долча хана дувц: бІарччача кІира участка коллективо баьча балхах лаьца, продукци дикагІа хилийтара даьчох лаьца, шоай дикача къахьегамца белгалбаьннача болхлошта баркал оал. Иштта белгалдоах цига цу кІира балха тІа нийсденна кхоачамбоацараш а, шоашкара леларло ялийта болхлой а. Вашха боацаш болх бе гІийтараши, балха дисциплина телхаяьраши пенгазета тІа боах.

Шоай болх цу завода коллективо лаьрххІа лелабу. ХІара кІира «Дикала ди» долча хана балха тІа нийсденна кхоачамбоацараш дІадахара план оттаю цар. Цу плано гІо ди шийн ханнахьа де дезар дайта.

Коллективо шийн къахьегам дика вІаштІехьбаккхарах хьахиннад цар карарча пятилетка дІадахача шин шераи ах шераи даьха толамаш. Продукци арахецара план 21076 эзар сома йолча цар арахийцар 21159 эзар сома я, процентаща лаьрхІача из хул 100,3 процент. Иштта тІеххкхоачашъяьй цар продукци маьхалъяккхара план а. ПланагІа шин шераи ах шераи 11915 эзар сома маьхалъяккха езача цар маьхалъяьккхар 20910 эзар сома я, из хул 104,9 процент.

Завода коллективо шийн керттера декхар лоархІ арахеца продукци дика хилийтар. Цудухьа цу заводо арахецаш мел йола продукци цхьоалагІча категорех я.

«Цу предприяте кулгалхоша дувц: «Дикала Знак» йолаш продукци арахецалац тхона, хІана аьлча баха продукташ хьаю бедал отходех латт яхаш. Цхьакха цхьа хІама а да царна новкъарле еш. Цар арахеца басар чудувтташ йола кІопилгаш бІарга са доацача наха хьаеш я, цудухьа цхьаццa кхоачамбоацар нийслу цига а. Бакъда хІанз уж кІопилгаш «Металлист» яхача заводе хьаертйолаш я.

ХІанз заводе вІаштІехьйоаккхаш керда рецептура я. Шоаш арахеца продукци дикагІа хилийтара балха юкъе кердадараш кхухь завода къахьегамхоша. Цар кастта арахецаргда хІанз кийчъеш йолча дикагІйолча шин образецах бусталат яха клейи органически растворителаш теха йола мастикеи. ХІанз коллектив къахьегаш я шоай продукци тІехдика хилийтара тІехьа.

Дика къахьегарца дувзаденна да коллективо соахка укх ханаца нийсдича къахьегама овсарле укх шера ворхІ бетта 5,7 процентаи продукциа маьхалъяккхар 4,8 процентаи лакхдалар, цунца цхьана лохденнад продукцега дІадодар а.

Цхьанкха толам а шин-шегІа хьахулаш бац, из хьакхоллача балха кулгаш эш.

Шоай хьинарерча къахьегамца балха тІа белгалбаьнна ба: юртсовета депутат цинко-белильни производства аппаратчик Версанов Лема Ахъядович, цо хІанзле кхоачашъяьй пятилетка кхаь шера план, машинист Владимир Юндевич, химически цеха аппаратчица Баснукаева Баянт, алифоварочни цеха оператор Багдасарян Сергей, иштта кхыбараш.

Цу заводо шийн продукцеца Советски Союза 120 город Іалашъю. Бакъда тІехьарча хана цхьаннахьара а рекламаци енаяц. Цо хьахьокх завода коллективо ше арахеца продукци тІехь-тІехьа дикагІа хьаеш хилар.

Х. АУШЕВА.

ТОМСК. СССР Іилмай академе Сибирски отделене атмосфера оптика Института Іилмахоша СССР АН СО «Оптика» СКБ болхлошца цхьана хьаяьй уж тайпа кхы йоаца установкаш — атмосфера метеорологически оптически параметраш къоастаяра йола лазерни локатораш.

«Лоза-3» яхача лазерни локаторо торо хулийт 10—15 километр хулача майда тІара аэрозольни бІехьялар мелад ха.

СУРТА ТІА: атмосфера оптика Института воккхагІвола Іилман болхло, физико-математически Іилмай кандидат Б. Каули (аьрдехьарвар), СКБ инженер Г. Ужакови «Лоза-3» яхача кердача лазерни локаторца атмосферана зондировани еш ба.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН ГІУЛАКХ

Грозненски «Красный молот» заводо арахецача 9 мгр — 73 йолча бурувдеттарашта эшача насоса паччахьалкхен дикала Знак еннай дукха ха йоаццаш.

Заводо арахеца цхьайтта продукт я из дикала Знак йолаш. Конструкторий, технологий, мастерий, болхлой йоккхача коллектива къахьегамах хьахиннад из.

ТІахьежача башхало йолаш яц цул хьалха хьаяь хинна из санна йола насос, бакъда 1961 шера яь из хІанз отраслеви стандарташа дІа ма-деххара яц.

А. Одиноченко керте волча конструктораша лехарех дика пайда баьннаб завода. Шаровой компенсатора конструкци чІоагІъяь из дІаоттаяро насоса низ дукхагІа а хилийтаб, къахьегама овсарле лакх а яьй.

Цу толамо инженераш-конструктораш меттел, технологаш, къаьстта слесараш-сборщикаш чІоагІа гІадбигар. Цар вІашагІйохкаш йола насосаш юха ца совцаш, тешам боллаш болх беш яр.

Завода коллективо 1978 шера тІаийцача социалистически декхараш тІа дІаяздаьд:

«Химически, мехкдаьттан, газовии промышленноста предприятеш дІахо йодача хана техникаца кердаяхар духьа: кердача лакха овсарле йолча оборудоване хьалхара партеши шийтта опытно-промышленни образецаи кийчъе, аьнна».

Уж декхараш мишта кхоачашду аьнна хаьттача завода керттерча конструктора, технически Іилмай кандидата Геннадий Владимирович Вайдемана дийцар: — Пятилетка укх кхоалагІча шера кийчъе езаш йолча 12 опытно-промышленни образецаи хьалхарча промышленни серештеи юкъе дукха къахьегами аьшки дІагІоргдолаши чІоагІа чоалханеи изделеш я.

Вайна ма-харра хІанз мехкдаьттахоша дукхагІа теркам тІаухийт Къилбаседера яраш меттел фордашкара а мехкдаьтта доаха моттигаш кийчъяра.

Укх тІеххьарча шерашка Каспийски форда чу бурув тохаш йолча установкашта цементировани яра эшаш йолча оборудоване массехк комплект дІаяхийтай завода коллективо мехкдаьттахошта.

24 скважинаней форда 200 метр кІоаргал йолча моттиге скважинана бурув тохараи установкашта эшаш йола цементировочни насосни станцей комплект кийчъе езаш я завод укх шера. Уж комплекташ Іалаьмате чІоагІа чоалхане я.

Цу изделей проекташ оттаеча «Азинмаша» болхлошца цхьана цу юкъе доккха творчески дакъа дихьар завода конструктораша Д. Д. Ряузова, Л. А. Сахарова, А. И. Борздына.

Красномолотовцаша чІоагІа йоакхо ю Малхбузен СибарегІен бурувдеттарийн промышленникийн.

Заводо арахецаш йола ЦА-320 яха цементировочни агрегаташ шин тайпара я: чархий шассе тІеи соалоза тІеи. ХІанз дагаеха машина я аьхни а Іай а пайда ийберг-болаш.

Завода коллективо Тюмене дІаккхуьийта оборудовани тайп-тайпара низаци, лоархІами болаш я. Уж я цементировочни агрегаташ йовцаш, насосаш, манифольдийн фильтрийн блокаш, иштта кхыяраш.

Карара шу доладелчахьа Малхбузен СибарегІе 3 миллион сома оборудовании аппаратурен дІаяхьийтай, из планагІа лаьрхІачул совгІа 100 эзар сома я.

Укх шера шоллагІча ах шера завода коллектив чІоагІа низ тІабахийта къахьега дезаш я. Коллектив дог тийша я мехкдаьттахой шийх бенна тешам боаберг ца хиларах.

ХІанз арахецаш йола скважинашта цементировани яра, кхычахьа лаьрхІа йола дІа-юха кхувла насосни установкаш хувцар дукха бокхха болх бу лакхагІа технически боарам бола оборудовани хьаяра тІехьа укхаза чакхбоаккхаш.

Карарча шера Социалистически Къахьегама Турпала Н. К. Калесникова кулгалдеча завода конструкторий группас хьаяь йоаккхаргья 630 говра низ болаш йолча насосни установка опытни парти. Уж установкаш чоалхане хилар дувзаденна да дуккхача тайпара механизмаши дуккхача гІулакхашта лаьрхІаи хиларца, тайп-тайпарча хьалашка царех пайда эцаш хиларца. Цу тайпара декхараш кхоачашдеча дика къахьегаш ба конструктораш С. К. Охонько, В. Н. Корж, А. Ф. Ряузов. Цхьан хьенна установкай шин проекта тІа къахьегаш ба Іилматохкама института конструктораш а.

Универсальни дІа-юха кхувла насосни установкаш (УН62) хьаяро торо хулийтаргья цементировочни (ЦА-320А, 3ЦА-400А) агрегаташи (АН-700) насосни агрегати производствана юкъера дІаяккха. Цар балха проекташ оттаяь я.

Социалистически декхарех кийчъе лаьрхІача кердача техниках йолча объекташта юкъе я скважинашта капитальни ремонт яра лаьрхІа йолча дІа-юха кхувлача бурув тохара установкана эша БНП-15Гр яха насосни блок. Цу гІулакха эшаш дола документаци кийча да.

Заводе кийчъю турбаши бурув детта осташи мукх ца дайтара лаьрхІача арматура духхьал цхьа комплект балха юкъейоалаяро шера 250 эзар сом кходайтаргда. Уж санна дукха кердадараш да завода конструктораша балха юкъедоаладаь.

Вайна ма-харра технически прогресса юкъе конструктораша лоаца дакъа доккха да, цхьабакъда оттаьлча проектагІа оборудовани хьаяра ерригача коллектива: технологий, мастерий, тайп-тайпарча профессех болча болхлой хьинар эш. ЧІоагІа лоархІам болаш да завода вІашагІъеха, болх беш дукха творчески бригадаш хилар, инженераши техникаши болхлошца дагабувлаш хилар.

Завода партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша кулгалхошца цхьана арахеца продукци дикагІа хилийтара тІехьа къовсам лоаттабеш ба. Укх шера хьалхарча ялх бетта цкъа дІаелча юха ца ейтача продукце процент 90-нега дІакхаьчай.

Завода 120 болхло шийн тамагІа долаш тІехдика продукци кийчъеш ва. Геттара белгалъяьнна я В. И. Ленина ордена кавалера В. Н. Абрамова бригада.

К. ТИМОФЕЕВ.

КАГИРХОЙ КОЛЛЕКТИВ

Бахача наха дикагІа гІулакх де гІерташ къахьегаш я Назрановски райпо № 10 йолча тика комсомольско-кагирхой коллектив. Цунна кулгалдеш я Барахоева Рая.

1965 шера город Алма-Атерча юкъерча школе дешаш 11 класс чакхъяьккхай цо. Цул тІехьагІа цхьан шера дешаш продавеций курсаш яьхар. Бакъда, уж яьхачул тІехьагІа а цхьацца бахьанех торговле балха яха вІаштІехьдаланзар. Из болх беш яр Алма-Атерча телефонни станце. Цига 1970 шерага кхаччалца комсомольски организаце секретарь хиннай. ТІаккха мара яхаанзар из торговле болх бе. Бахача наха гІулакх делга, цар хьашташ дизза кхоачашде гІертилга, ийдархошца Імерза къамаьл делга дезаделар Раяйна.

Дика коллектив вІашагІтехай Раяс ше заведующи йолча тика чу. Цунца цхьана болх беш ба Грозненски кооперативни техникум чакхъяьккха Шанхоева Рая, кооперативни училище яьккха Могушкова Махьмад-Гире Люба, Хамхоева Кейпа, Могушкова Махьмада Люба. ХІаьта цар завмага Барахоева Раяс а чакхъяьккхай Грознера кооперативни техникум.

ХІара шера шоай планаши декхараши толаме кхоачашдеш къахьегаш я тика коллектив. ИттлагІча пятилетка хьалхарча шин шера план цо кхоачашйир Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача денга. Дика къахьег тика коллективо укх шера а. Хьалхарча ах шера товарооборота план 108 процент кхоачашъяьй. Шера план чакхъякха лерхІ СССР Конституци тІаийца шу дузача денга.

Дика болх барах, ийдархошца Імерза хиларах, барттайна хиларах тика коллективана еннай коммунистически къахьегама цІи. Из еза цІи сий долаш а лелаю цо.

Иштта сий цун даьннад Барахоева Раяйна коллективана кулгалде харах, цар къахьегам цо боаггІача тайпара вІаштІехьбаккхарах, ийдархошта культурно гІулакх делга товдарах. Рая коопгастронома партгрупорг я 1977 шера денз коммунист я из. Цул совгІа горсовета депутат а я Рая.

Из депутаталла хержача ийслагІча округа чуйоагІаш я керда йилла № 4 йола школа, заводской районера трикотажни фабрика болхлой чубаха общежити. Цига каст-каста хул из.

ХІанз депутат къахьегаш я цу школе буфет хьаеллийтара. Из хьаелларца берий торо хургья бІайха кхача баа. Цу хьакъехьа школа директорца къамаьл даьд цо. Буфета лаьрхІа помещени кораяьй. ХІанз цу чу оборудовани оттаеш латт. Кердача дешара шера болх бе йолалургья из буфет.

Тхо хьож «Жалобийн предложенейн книжкага». Алхха баркалаш мара дац цу тІа.

Тика болхлой шоашца эзди, Імерза хиларах язду город Орджоникидзерча юртоба хама института 5 курсе дешаш болча студенташа С. Хамхоева, И. Ведзижева, Х. Ведзижева, город Назранерча № 13 йолча школа-интерната хьехархоша Карасевас, Маушевас, Кочетковас, кхычар.

Иштта болх беш я город Назранерча № 10 йолча тика барттайна комсомольско-кагирхой коллектив.

А. САГОВ.

Къахьегама тІера хургйола тІехье хьалкхею

Ах шу совгІа ха мара яьннаяц дешархой къахьегамга кийчбара хьамъехьа бола партеи правительстваи соцам тІаийца. Цу соцамо къаьстта бехкткхаме декхараш хьалхашка оттадаьд тхона, юртарча хьехархошта, хьалхашка. Юрташка бахача кхувш боагІараша школе деша багІаш бархІ е хІанз дукхагІча хана итт шу доаккхаш хилар теркалдича кхетаде хала дац мел чІоагІа лакхлу хьехархочун лоархІам цар юртарча вахарцара, шоай даьша, ноаноша юрта боахаме беш болча балхацара безам чІоагІбара.

Шоай из сийдола декхар дика кхетадеш а из дизза кхоачашдеш а бола хьехархой кІезига бац тха районе. Дешар хьехара, кхетам балара балха юкъе доккха дакъа кхоач дешархошта ахкан замалахьа къахьегама кхетам балара гІулакхага. Иштта вахарцара бувзамаш чІоагІдеш Ачхой-Мартановски № 2 йолча школа педагогаша дукхача хана денз къахьег дешархошта къахьегама хозал йовзийташ, юрта боахаме хІара сага творчески уйла дегІакхувлара, ше школе а дІахо кхычахьа дешаш а Іомадаьча Іилмаех цига пайда эца йиш йолга дІахойташ. «Лермонтовский» совхоза къахьегамхошта дика йовзаш я цу школера дешархой производственни бригада. Цу бригада доакъашхой совхоза кхашка хьажкІаш кхееш, фермашка хьайбашта Іунал деш ха яькхачул тІахьагІа дика кхетаду хьайбаш деттача машинай системах, кхашка болх беча техниках лоархІалуш хилара дуккхача Іилмай юхьигаш йовзаш, дукха хІама ховш хила везилга.

Тахан совхоза ферме болх беш кІезига мехкарий бац из школа чакхъяьккхарех. Дика къахьегарах ферме лоархІаш ба комсомолкаш Мазаева Байзан, Инаева Роза, Хакимова Киса, кхыбараш.

Школои совхозои вІаши леладеча гІулакхий практико хьахьокх дешархой къахьегамга кийчбара практиках йоалаш йолча дешар хьехари кхетам балаи йоккхача потенциалах бизза пайда эца вІаштІехьдаргдоацилга цу гІулакха школа болхлой санна, боахамий кулгалхой а дог лазаш ца хуле. Совхозо дешархой производственни бригадана лаьрхІа хьалъяьй дика культстан. Укхаза цІеча уголоке ха йиш я малагІа толамаш даьхад социалистически яхь лелаеча бригада звеньяша. Пенах хьалтеха доалл керда арахийца «Молния», «Балха ден сводкаш». ЦІеча уголоке массаза а хул керда газеташ, журналаш. Совхозо гІо ду дешархошта тайп-тайпара сакъердаме сайренаш, экскурсеш чакхъяхара.

Дукха ха яц «Лермонтовский» совхоза директоралла Д. М. Дедиев хьожаваь. Цхьабакъда юххьанца а денз школаца бувзам лоаттабара практически гІулакхаш къестаде волавеннав из. Совхозо дукха гаьна ца доаккхаш бІаьсти оттадир производственни бригадаша бергболча балха хьакъехьара договораш. Белгалдаккха доагІаш хІама да «Лермонтовский» совхозе укх шера болх беш районерча ялх школера ялх бригада йолга. Цул совгІа, дешархоех тешам а бенна, царга лелае чоалхане техника, тайп-тайпара культураш дІайийна кхаш дІаденнад. Иштта, Ачхой-Мартанерча №№ 1, 2 йолча школашкарча бригадашта совхозо деннад хІаранена 10 гектар хьажкІаш дІайийна лаьтта. ХІаьта юхейнсача 4 бригадах хІараяр 9 гектара тІа шекара свеклана Іунал деш я.

Дешархой масал эца йиш йолаш ба шоашта уллув къахьегаш боахнача Ленинеи Къахьегама ЦІеча Байракхеи орденаш лелаю Захаев Леча, Мумадиров Шамсудин, Эмурсаев Іаьла, кхыбараш санна болча башха-дикача ахархошкара.

«Орджоникидзевский» совхозе а я укх аьхки къахьегаш дешархой тайп-тайпара кхо коллектив. Чилла бу саллараш леладеш ба укхаза СаьмуІашкарча № 2 йолча юкъерча школа бригадера дешархой. Бедала хІара килограммах 4 килограмм цІена чилла боаккхаргба аьнна шоаш совхоза денна дош кхоачашдара цІенхаштта къахьегаш да бераш.

Укх шера духхьашха вІашагІъеллай цу совхозе дешархой къахьегамен салаІарен лагерь. Из хьалхара опыт мара еце а, цхьабакъда цунах хІанзза а дика беркат доалилга гуш да. Духхьал июнь бетта дешархоша цІена оасар дир 20 гектар баьцадаараштеи 41 гектар сомий беши. ХІаьта совхозо тоъал доккхача даькъе шийна хьатІанийцай лагерах йола йоакхо. Укхаза хьалъяьй стационарни кухни, совхозо из Іалашъю толашагІйолча кхачан продукташца. Иштта совхозо берашта ийцай эшаш йола мебель, метта поартал, спортивни кхоачам, мел эшачунца Іалашъяьй радиоузел.

Лагера безам тІаозаш хІама да из Эсса йистерча хозача хьунагІа уллилга. Дешархой чуІеча корпусашта уллув яда тайп-тайпара спортивни площадкаш. Сигала урагІйолхаш латт укхаза дІаегІа михаш, корсамаш, кхыйола гаьнаш. Массехк шу даьлча хоза наьха санна уж хьалъэттача цар кхы а хоздергда лагера сибат. ХІаьта тахан цу гаьнашта наьха Іунал эш.

Соца цхьана лагере гІолла ІовоагІаш волча «Орджоникидзевский» совхоза директора М. А. Долакова аз са-сайца еча уйлаех кхийтача санна йоах: «ЗІамига долча хана денз дийна мел дола хІама боча долаш, цуна фу эш хьожаш хьалкхеде гІерт вай бераш. Берашта нийсса кхетам луча керттерчарех цаІ да цар Іаламцара, цун ганзащцара безам чІоагІбелга».

Директорца цхьана чакхдаьлар тхо совхоза сомий беша къахьегаш боахкача дешархой балхага хьожаш. Целаш бе а дехна гаьнашта гонахьара лаьтта цамцадоаккхаш бар уж. Балхах чуйинна, шоаш хьадеш лар цІена де гІерташ боахнар беррига а дешархой. Берий хьинар гуш болча боахама кулгалхоша хІама кходац царга дика салаІийтара. Духхьал лагере хиннача дешархой хьалхарча потока культурни хьашташта боахамо 900 сом ахча дехкад.

Кхувш йоагІача тІехьен къахьегамцара безам совбаккхара, царна профессиональни лостам балара тоъал йоккха опыт Іоаяьй СаьмуІашкарча школашкарча хьехархоша а. Цу гІулакха школашта шоашта могачох гІо деш бараш кІезига бац. Царна юкъе ба Самашкински консервни завода специалисташ санна, берий дай-ноаной а. Болхлой профессешта пропаганда еча хьехархоша пайда ийбу моттигерча масалех а.

Иштта, шоай вахара никъ хоржаш болча кагирхоша масал эца мегаргдолаш ба СаьмуІашкара ДудаевгІар дезал. Цу дезала да волча Дудаев Шахида консервни заводе къахьега тиъаь шоллагІа шу да. Иштта ха я цун фусам-нана Жансара а заводе йола. Хьаьнала болх барах тайп-тайпара совгІаташ тийннад царна. Даь-нана къахьегама биографи дІахо хьош да цар бераш — Шарип, Шудди, Райпот, ІайнаІ, АсмаІ, Лиля. Царна а шоллагІа цІа а хинна дІаэттай завод. Вешта аьлча, болхло — ДудаевгІар берригача дезала професси.

Кхувш йоагІача тІехьено нийсса никъ харжара дешашта йоакхо ю завода партийни общественни организацеша. Цар тІахьожам лоаттабу заводе ахкан замалахьа болх бу кагирхой укхаза дика теркалбара, царна завод а цига къахьега нах а безалургболаш царга хьожаш хул толашагІбола болхлой-хьехамчаш. ХІаьта школа чакхъяьккхачул тІехьагІа укхаза балха эттача кагирхой кхоанен уйла а ю заводе. Кагирхоех квалифицировании болхлой бе гІерташ уж Грозне, Махачкале, Крымске, Краснодаре, Кишиневе профессионально - технически училищашка деша ухийт заводо. Духхьал укх шера аппаратчика - стерилизатора говзал Іомае 28 зІамсаги йоІи деша хьожаяьй укхаза, хІаьта 17 саг Армавире технологически техникуме деша вахийтав, 2 саг — Краснодарерча политехнически институте. Шоай иштта йоакхо елга ховш бола итт класс чакхъяьхка кагирхой раьза хул заводе балха оттара.

Тахан а заводе болх беш СаьмуІашкарча школашкара 3 дешархой производственни бригада я.

Вай укхаза бийца школаша дешархошта къахьегама кхетам балара хьакъехьа чакхбоахаш бола болх тайп-тайпарча формаех бале а, цхьабакъда цхьа юкъара белгало йолаш а ба: цо гІо ду вай кхувш йоагІа тІехье сага ираз Даьхе духьа беча балхах латт яха дог-уйла йолаш хьалкхеяра.

Л. ДАДАЕВ,
Ачхой-Мартановски районо заведующи.

ДОЛЗЗОЛ ДЕХЬАРА

АЛЖИР: «ЗАМАН ГӀИРС»

Сахарана юккъе малхо йоагаяьчеи гӀум гӀеттаеш хьекхача михо ловзаечеи бӀарг ма-кхоачча уллача, ртута тӀадам аьхки нагахьа 40 градусал лох ца луча яьсача ара улл тӀох етта город Таманрассет — Алжира эггара къулбехьарча провинце административни центр. Городе вахача пхиъэ а эзар саго, мехка массе мнӀингера баьхкача бӀаьш хьаьшаша, моттигерчеи кхыча мехкийн пресса итташ викалаша хьаллйизар Таманрассета центральни майда транссахарски автомобильни никъ билла балар чӀоагтӀа дездеш белгалдаккхар духьа. ГӀомараштa юккъе гӀоллеи Ахаггара лоамий довкъаш тӀа гӀоллеи чаьх а баьнна 1900 километр бӀаьхбенна Iобнжаб алжирски столица порт сахарски яьссален йӀайхача гӀомараштa юкъе йицъенна яьдача юртаща ювзаялийта бола асфальтови никъ.

Из гӀирс мел боккха ба хара кхоачам ба массехк таьрахъ йоалайнча. Из никъ буллача 72 миллион кубометр гаргга бетон йоассайир, тех никана 20 миллион литр совгӀа доагор нйшар.

ХӀара Iойиллача наькъа километро Iнмад йоацача яьссален чу керда вахар дахьар. Наькъа бӀоаххала хьалъувттар меккдаьттеи гази доаллача кердача моттигий вышкаш, хӀаьта из лохачеи доаккхачеи дакъа лоац советски специалисташа. Бурув детташ наькъа бӀоаххала яьхача гӀувнашкара йоагӀача тӀоадало дошадаьча сахарски лаьтто доккха садаькккхар. Хьалъэттар керда поселкаш, хӀаьта цига баха нах дӀахо къовсам лоаттабеш ба гӀомараща.

Транссахарски никъ Алжирена мел боккхача экономически лоархӀаме ба ше дувцаш, безбеш из хьабеллача къамаьл даьча АНДР. президента, Революционни совета председатела Х. Бумедьена белгалдаьккхар, промышленно дегӀаена къилбаседе цу наькъо къулбехьен тӀехьайисача районаща тешшаме йийза а уж массе оагӀорахьара дегӀаяхкара царна керда низ чубоссабаь а хилар. Шераш дӀагӀоргда, хӀаьта вахар ца хиннача Сахаре хьахургья керда предприятеш, болхлой поселкаш, школаш, институташ, гостиницаш. Транссахарски никъ хьабеллача дийнахьа АНДР министрий совета выездной сесси хилар, хӀаьтта цига вӀаштӀехьаьякхар къулбехьен районаш дегӀайоалаяра перспективни план. Из кхоачашъяра хьахийцад 7 миллион алжирски динар.

ВорхӀ шера гаргга къовсам лоаттабаьб итт эзар гӀишлонхой коллективо Сахара бирсача яьссаленца. Царех цхьабараш котало яллалца баьхабац. Уж байнаб шоай новкъосташта хий, доагор, асфальт, кхача ба бахачара юха ца боагӀаш цу йоккхача яьссалене тувлабенна биса. Цар цӀераш дошоча алапашца «алжирски заман гӀирса» историена юкъе дӀаязъяьй. Уж яхаргья наькъа участкайн гӀирсийн цӀерашка. Транссахарски никъ биллари къахьегама денала БАМ-аца тара доагӀаш цхьа хӀама да. Воагавеча малха зӀанараштa кӀал гӀана тӀехьа гӀа боаккхаш ухар лаьрхӀачунга кхача гӀерташ, яхаш дувц алжирски гӀишлонхочо Абделькадер Тумьята. Боккъонца йола къонахчала школа яр из гӀирс. ТӀехьенашта дика масал хургда из никъ буллача оаха хьийгача къих.

Укх деношка алжирски кепайоазоно яздаьча тайпара, Алжирана селла йоккха йола из проект чакхъяккха йиш хилар мехка политике, экономике, культуре, социальни вахаре овлангара денз эргалонаш яра тӀаберзабаь прогрессивни никъ правительства лацар бахьан долаш.

Болх бе болабенна транссахарски никъ Нигерии Малии Средиземни форда порташца ювзаргйолаш болча «африкански цхьоагӀон наькъа» цхьа дакъа да. Кердача наькъо дикка лоацъергья мухь дӀа-хьа кхухьаш йоаю ха, лохбергба из дӀа-хьа кхахьарга бода мах. Африкански континенте кхы а дуккха наькъаш дахка лаьрхӀад: трансафрикански (Кенией Нигерией юкъе), транссахельски (Сенегалан Чадаи юкъе), малхбоаленафрикански (Ботсванаи Египтаи юкъе). 1977 шера марте Каире хиннача арабо-африкански совещане къоабалъяьча проектагӀа цу тайпара наькъий сеть хьаяро гӀо дергда экономически кортамукъле яккхар духьа лоаттабеча къовсаме африкански пачхаьалкхенаша юкъе цхьана леладу гӀулакхаш дегӀадоаладараи чӀоагӀдараи.

М. МАШКОВ,
ТАСС корреспондент.
Алжир.

НЬЮ-ЙОРК. «Маьхк эш, бомбаш эшац!» — уж дешаш да США герзаш хьадара сихдара тӀахьарча политикана духьала яьча демонстраце доакъашхоша хьоча плаката тӀа яздаь.

АДН—ТАСС сурт.

Кердадараш, событеш, факташ

АФГАНИСТАНЕ БАХАЧА НАХА ГӀО ДУ

СССР Цӏеча ЖӀаргеи Цӏеча Ахбеттен Союза исполкомо решени яьй Iаьржача хиво зенаш даьча Афганистана Демократически Республика бахархошта юхадергдоацаш гӀо долда аьнна. Цу мехка къаьст-къаьстача районашка Iаьржача хиво дохадаьд хий дехка гӀирсаш, тийдад наькъаши телеграфии бувзамаши, зенаш даьд кхашта, тӀехь тхов боацаш бисаб эзараш бола нах.

Гарггарча хана Аэрофлота лаьрххIача рейсаца Кабулерча Цӏеча Ахбетта Афгански общества адресах дӀакхоачадергда кхачан продукташ, медикаменташ, човнаш ехкара эша средстваш, юргӀаш.

Советски афгански халкъашта юкъе дуккхача хана денз латт доттагӀалени дикача лоалахойи гӀулакхаш. СССР дуккхазза оарцагӀийннай ший лоалахочоа халонаш тӀаэттача минуташка. Ишта хилар Афганистана эзараш болча наха моцала кхерам тӀаоттабеш йоккъал лаьттача 1971 шера а, афгански хиш IаржарагӀа дуккхача моттигашка хиш тӀадийнача 1972 шера а, мехка дуккхача районашка доккхий зенаш а деш мохк аьгача 1976 шера а.

Советско-афгански гӀулакхаш дӀахо чӀоагӀдараи шердараи боккха теркам тӀа а бохийташ, советски Цӏеча ЖӀарго гӀо ду доттагӀал долча мехка бахача наха медицински гӀулакхаш делга тоадараи дегӀадоаладараи, моттигера медицински кадраш дика кийчъяраи. Вай лораш толамца къахьегаш ба пачхаьалкхен гӀулакххой страховой общества поликлинике, Кабулерча центральни поликлинике, наьнеи береи центре.

А. СУХАПАРОВ,
АПН корреспондент.

●

АНГОЛЬСКИ БЕРАШТА ЛАЬРХӀА МОЛХАШ

СССР Цӏеча ЖӀарген Ахбеттен общества яьча решенегӀа укх гарггарча хана Луанде йохьийтаргья ангольски берашта лаьрхӀа молхаш.

ДоттагӀал дола гӀулакхаш хьаллоаттаду советски Цӏеча ЖӀарган къонача африкански пачхаьалкхений, цу даькъе Ангола а, йоагӀ-йоагӀача организацештен юкъе. Масала, 1976 шера аьхки СССР-е ера Карлуш Ейнекена керте лаьтта ангольски Цӏеча ЖӀарга делегаци. СССР Цӏеча ЖӀарген Цӏеча Ахбеттен юххьанцарча организацеша болх миштa бу хьежар ангольски хьаьший, баха мехка гӀолла лийлар.

Делегаце кулгалхочо Карлуш Ейнекена белгалдаькккхар цу хана, советски общества балха опыт хана йӀоахалца тохкамбаь хиларах къаьстта маьхе хилар.

Советски Цӏеча ЖӀарго хӀанз духхьашха деш дац Анголана новкъостал. Соахка декабре ангольски Цӏеча ЖӀарга цӀерагӀа Луанде яхьийтар молхаши кхачан продукташи, човнашта хьерчаю средстваш, юргӀаш, кӀадаш.

Советски Цӏеча ЖӀарго Ангола Халкъа Республике берашта молхаш яхьийтар — СССР общественноста доттагӀал долча мехка халкъаца цӀенача дег тӀара доттагӀал хилар хьахьоккхаш дола кхы цхьаькха гӀулакх.

Галина ШАХОВА.
(АПН).

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. Кисловодск. Город-курорте боккъал хозача моттиге хьалъэттай 2000 моттиг йолча «Виленград» яхача туристически комплекса корпусаш. Укхазарча лакхача лоамашка а, Кавказски Минеральни хиш тӀарча езача моттигашка а аха тарлу туристий.

СУРТА ТӀА: «Виленград» яха туристически комплекс.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТӀЕМА ВЕТЕРАН

Сийлахь боккхача Дай-мехка тӀема ветеранаша чӀоагӀа къахьег тӀехь-тӀехьагӀа къона тӀехье бокъонца бола патриоташ болаш, коммунистически дог-уйла долаш хьалкхебе гӀерташ, шоашца хиннар, шоашта дайнар, шоаш дакъа лаьцача тӀемах дувцаш. Цу гӀулакхах дика кхеташ, хьинаре къахьегаш хьавоагӀа ЗӀамига лаьтта яхача моттиге фашисташца латаш хиннача 18-ча десантни арме ветеран, хӀанз Октябрьски районе вахаш вола Емельянов Михаил Карпович.

Шийна къахьегама никъ дӀаболабир Емельянова «Октябрьнефть» промыслай вышкаш хьалъеча инженералла болх беш. Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом болабелча из фронте вахар. Цига артиллеристаш кийчбеш йола курсаш яьхар по Краснодарски артиллерийски училище. Цул тӀехьагӀа взвода командир волаш дӀаболабелар цун тӀема никъ. Цун подразделени хилар Камыш-Бурун, Ялта, Балаклава, Байгарски Вороташи Севастополи фашистех мукъайоаккхаш майрра латташ. ЗӀамига лаьтта мукъа даькхачул тӀехьагӀа 29-ча минометни бригаде дакъа лоацаш моастагӀашца латаш а хилар из. Михаил Карповича Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом йистебаьлар Германе. Даьхе лораеш фашисташца майра латаш хиларах цунна еннай Цӏеча Седкъа ордени, Варшава мукъаяккхарахи Берлин хьаяккхарахи йола медалаши.

ТӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа Емельянов хилар Нохч-ГӀалгӀай совнархозе кхачан промышленноста отдела инженер волаш болх беш, цул тӀехьагӀа юрта боахама министерстве капитальни гӀишлошъеча инженер хиннав из.

1923 шера денз комсомолец, 1932 шера денз КПСС член волаш, Даьхенна хало тӀаэттача хана ший са, ший хьинар кхо ца деш хьавеналча Емельянов Карповича дукха да кагирхошта дувца. Цудухьа Iалаьмате гӀадбахе, дог раьза долаш тӀаэц из №№ 30, 46, 9, 25 йолча школашкарча дешархоша, хьехархоша.

М. ГАДАЕВ.

ФУТБОЛ

КОТАЛОНАШ А БЕ-БЕ ХУЛ

Хьалхарча лиге ловзача командашта юкъе лархӀа бокъо а йолаш толашагӀчарех цаӀ лоархӀаш я Кишиневски «Нистру». Укх тӀеххьарча массехк шера лакхерча лиге дӀачубовла шоай вӀаштӀехь ца доале а Молдаверча футболисташа гойташ долча ловзаро шийна теркам тӀаоз из команда массаза а лидераштa юкъе хиларо.

Иштта, массаза а ира спортивни къовсам латташ чакхдувл цу командаи «Терекаи» юкъера вӀашагӀкхетараш. Цу хьакъехьа дагаехача кхоачам ба царна юкъе соакха Грозне хинна матч. Из чакхъяла массехк минут мара ха ца йисача хана счет 1 : 2 а йолаш шоаш эшаш латташе а цу геттара ловццача юкъа хьаьший наӀарашка кхы а ши бургац чу а тохаш котало яьккхар вай футболисташа.

Цу гӀулакхо а чӀоагӀагӀа теркам тӀаозар дӀадахача шоатта дийнахьа С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе царна юкъе хиннача ловзара. Цун юкъиг болельщикий кӀезиг-дукха дог ураоттадеш дӀайолаелар. Хьалхарча пхийтта минута массехк кхераме атака а вӀаштӀехьъяьлар «Терека». Иштта 11-ча минуте А. Чихладзе говза бургац дӀахьалхашкахьа а кхесса хьаьший наӀарашка ваьккхар И. Калешин. Цхьабакъда, грозненций полузащитнико теха бургац наӀарех тинна дӀаяхар.

Цул тӀехьагӀа дикка лаьгӀделар фусамдаьй хьинар, шоай ловзар вӀаштӀехьдаккха маганзар хьаьшашта а.

«Терека» защитни мугӀарашка кӀезиг-дукха хувцамаш даь хиларах защитникашта дукха гӀо де дийзар полузащитникий. Иштта, защите дукха ха йоаккхар О. Хохленкос, В. Соколова. Цар массаза а вӀаштӀехьдалацар эшшача хана дӀахьалхашкахьа баха.

ШоллагӀча тайме В. Тяпкин араваьлча ловза яьлар защита. Цхьабакъда, цул тӀехьагӀа а «Терека» атакаш ирагӀа хиланзар: шоайла юкъе хьалхагӀа хинна бувзамаш юхаметтаоттаде маганзар форвардаштен полузащитникаштен.

ВӀашагӀкхетар счет 0 : 0 а йолаш чакхдаларгахьа лестача тохаелар «Терек». Дале а командас дехкаш дола ловзар къаьгта тактически сурт долаш дацар. ХӀаьта ховш мадий фухха а даь команда наӀарашта тӀатаӀа гӀортарах атта беркат ца доалидга. Иштта, цу наькъа тӀа толамга кхача гаьна яр «Терек». Цхьабакъда, ловзара 85-ча минуте хьаьшаша шоай штрафной майда чу бокъонаш гӀожа толхаярах пенальти хьожайир судахочо. Из И. Калешина бургац чу а тохаш счет 1 : 0 а йолаш котъяьлар «Терек». Дале а вӀалла сийг боацаш лайза яьккхача цу коталоно кхы хайра саг гӀадвиганзар.

С. ПАРЧИЕВ.

Цу дийнахьа хьалхарча лиге хинна кхыдола вӀашагӀкхетараш иштта чакхдаьлар:

«Кузбасс» — «Жальгирис» — 1 : 0, «Уралмаш» — «Динамо» (Минск) — 0 : 0, «Крылья Советов» — «Шинник» — 3 : 1, «Кубань» — «Динамо» (Ленинград) — 3 : 2, «Спартак» (Орджоникидзе) — СКА (Одесса) — 2 : 0, «Памир» — «Карпаты» — 2 : 2, «Колхозчи» — «Спартак» (Ивано-Франковск) — 1 : 0, СКА (Дона тӀара Ростов) — «Металлург» — 2:0.

СССР ФУТБОЛАХ ЙОЛЧА ЧЕМПИОНАТА ХЬАЛХАРЧА ЛИГЕРЧА КОМАНДАИ ТУРНИРНИ ТАБЛИЦА
(5-ча августага лиллача)

	Л	К	Н	Э	Б	О
«Крылья Советов»	23	13	7	3	33—18	33
«Кубань»	23	11	7	5	35—23	29
СКА Р.	23	9	11	3	39—23	29
«Карпаты»	22	11	6	5	32—21	28
«Динамо» Мн.	22	10	8	4	31—21	28
«Нистру»	23	9	7	7	27—21	25
«Кузбасс»	23	9	7	7	27—21	25
«Жальгирис»	22	7	10	5	26—22	24
«Терек»	23	9	5	9	29—33	23
«Таврия»	22	8	7	7	28—21	23
«Торпедо»	22	8	6	8	24—23	22
«Памир»	23	5	11	7	24—22	21
«Спартак» И.-Ф.	23	8	4	11	23—35	20
«Металлург»	23	5	10	8	21—29	20
СКА Од.	23	6	7	10	24—31	19
«Шинник»	20	6	6	8	17—22	18
«Динамо» Л.	23	5	8	10	30—38	18
«Уралмаш»	23	5	7	11	15—28	17
«Колхозчи»	23	5	6	12	19—34	16
«Спартак» Ор.	23	5	4	14	17—32	14

Пионерий ахка

САКЪЕРДАМЕ А ПАЙДАНЕ А...

Сунженски районерча бераша дика салоӀаш дӀахьу шоай ахка. Иштта, пионерий лагере салоӀаш хӀара смене да 250 бер. хӀаьта къахьегамеи салаӀареи лагере 80 саг. Школашкарча унахцӀенон площадкашка салоӀаш дола бераш шерагара-шерага дукхагӀа хул. Даа хӀама а долаш уж тайла майданаш я укх шера хьайнйлла Орджоникидзевскерча юкъерча № 1, № 2 йолчеи, Карабулакски юкъерча № 1, 2, Нестеровски юкъерчеи бархӀшерарчеи школашкарча 300 совгӀа долча берашта. Цу массадолча берашца лелабеш бола болх хьалхагӀа отта а яь чӀоагӀъяьча планагӀа лелабеш ба.

Сакъердаме а пайдане а дӀахьу бераша шоаш салоӀаш йола ха космонавта В. Комарова цӀерагӀа йолча пионерлагере. Из лагерь улл XIX партсъезда цӀерагӀча колхоза эггара хозагӀча моттиге—сомий беша. Тха районера меттел, вай республика кхычахьара а бераш да укхаза салоӀаш. Дешархоша дикагӀа салоӀаргдолаш, лагере йоаккхаш йола ха сакъердаме хилийтара дикка къахьег хьехархошеи пионервожатешеи.

Лагерерча хӀара отряда шо-шоай илли, эмблема, девиз я. ХӀара мероприяти дика уйла яь оттаяь я, бераша шоаш дикка новкъостал ду цун мероприятеш сакъердамегӀеи хозагӀеи хилийтара. Гаванерча Дерригдунен кагирхойн студентийн фестивала хетаяьча «Даим хилба малх» яхача асфальта тӀа сурташ дехкара конкурсе хьалхара моттиг яьккхар «Новкъост» яхача отрядерча Скрипниченко Лидас. Эггара дикагӀчарех дар цун «Фестивала — пионерски салют!», «Эшац тӀом» яха сурташ. Ленински комсомола 60 шу дизара хетаяь кхы цхьаькха «Турпала 60 шу» яха суртий конкурс а хилар лагере.

ЦӀаккха дицлургдац берашта а пионерашта а Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом болча хана Кавказ фашистех лораеча хана, цу бирсача денешка майра дакъа лаьцача хьалха школа директор хиннача, хӀаьта хӀанз пенсионерка йолча Чеботарева Татьяна Васильевнана хетаяь шоаш лотаьяча цӀера юххе дагӀаш цо ший вахарах, Даьхе лораеш байнача ший новкъостех лаьца дийца къамаьлаш, цу хана цига даьха иллеш, шоаш сакъердаме дӀайихьа ха. Дукхача хана бераштa йицлургъяц шоашта дукха дика хӀамаш дийца ВЛКСМ XVIII съезда делегат Орджоникидзевскерча № 2 йолча юкъерча школа дешархо Пугоева Мадина.

Бераштa эггара хозагӀа хеташи цар массане цхьатарра дакъа лоацаши чакхдаьлар «Зарница» яхеи «Мальчиш-Кибальчиш» яхеи ловзараш.

Тайп-пайпарча конкурсаша гучадоах цхьацца говзалаш йолаш дола бераш. Иштта хилар дикагӀа сурт дилара, пластилинахи дахчахи цхьаццайола ловзоргаш яра «Сий хилда хьаькъалеи говзачеи кулгий» яхача конкурсе. Эггара дикагӀа лаьрхӀар Троицкерча юкъерча школа дешархочун Подпорин Костяи Орджоникидзевскерча № 1 йолча юкъерча школа пионера Раач Генаи балхаш. Цу конкурсе дакъа лаьцача берий дик-дикагӀа дола балхаш пионерски цӀагӀа дӀаоттадаь хьагойташ да.

Дика дакъа лоац бераша «Говрбарг» яхача операце. Цу операце доакъошхоша гулъяь «Заготконтора» дӀачуеннай дукха тайп-тайп тайпара дарбан баьцаш.

Е. СТИХИНА,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 АВГУСТ.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Робинзон Кузя» яха мультфильм. 9.15 — «Белугина саг йоалаяр» яхача К. С. Станиславске цӀерагӀча Московски драматически театра фильм-спектакль. 14.30 — Социалистически мехкий документальни фильмай программа. 15.25 — «Я. Смелякова поэзи». 15.55 — «Вай беш». 16.25 — «Безымуан». Фильм - концерт 17.05 — «Музеяшкеи выставочни залашкеи гӀолла». Н. Рериха произведеней выставка. 17.30 — «Ахкан къахьегама четверть». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Берашта — стихаш». 18.30 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обозрени. 19.15 — «Юрт-гӀулакхаши декхараши». КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленума соцамаш — вахаре! 19.45 — «Диалог» яхача дукхасерийни телевизионни художественни фильма премьера 1-гӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Йоккхача симфонически оркестра сахьат». Иванове чакхъяьнна «Красная гвоздика» яха фестиваль. Йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАМА.

16.00 — «Кольца Альманзора» яха художественни фильм. 17.05 — Дуненъюкъара обозрени (гӀалгӀай меттала). 17.20 — «Къахьегама сийлен город». Документальни фильм. 17.40—КПСС ЦК июльски (1978 ш.) соцамаш — вахаре! «Доакъараштa — лакхара дикал». 17.55 — «Из магнитни, магнитни...» яха Iилман-популярни фильм. 18.05 — «Литературни вӀашагӀкхетараш». (нохчий меттала). 18.35 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсийн гӀалгӀайн меттала). 19.00 — Баьца тӀа хоккеях ловзара дуненъюкъара яхьаш. СССР-е — ЧССР-е вӀашагӀтеха командаш (кхалнах) 19.30 — «Музыкальни киоск». 20.00 — «Шостка» яха телевизионни документальни фильм. 20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». 20.30 — «Советски Союза гӀулакх деш ва!». 21.30 — «Вай — къонахий». Телевизионни спектакль.

РАДИО

8 АВГУСТ.

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.22 — Ашараш (гӀалгӀай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Концерт (гӀалгӀай меттала). 8.45 — «Эффективности лакхара дикали — коммунистий керттера йоахо». «Нефтехимзапчасть» заводера передача нохчий меттала). 9.15 — «Тхога язду». Передача (гӀалгӀай меттала). 9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала). 17.00 — «Интернационализм — вай вахара закон». Беседа (гӀалгӀай меттала). 17.15— «Тепловойи электрически энерги пайда болаш юкъеккхаьара». Технически Iилмай кандидата И. Баширова беседа (нохчий меттала). 17.30 — «Шоана, юрта болхлой!» Концерт (гӀалгӀай меттала). 18.00— Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гӀолла). 18.30 — Ашараш.

Хоттам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунда 5 — 10 метр сиха хьекхаш мух а болаш, фегара температура 22 — 27, Грозне 25 — 27 градус йӀовхал а йолаш ха хила тарлу.

Кхоанеи ломмеи кхоалленаш а йолаш, наггахьа уж тӀера а ювлаш, ломма цхьаццайолча моттигашка лаьгӀо догӀа а делхаш (ди къувкъаш делха а тарлу), бе-беча оагӀонашкахьара секунда 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а болаш, фегара температура бийсашка 12 — 18, деношка кхоана — 23 — 28, ломма — 20 — 25 градус йӀовхал а йолаш ха латта мег. **МЕТЕОСТАНЦИ.**

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарси культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта брахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственно го секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бух галтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05216. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяков ского, 92. Заказ № 5792.